

1.13. A technikák (félkész) EGYEB\technika. Doc

A jó munkának alapvető feltétele a kifogástalan munkaeszköz. Ha szerszámaink hiányosak vagy hibásak, az feltétlenül munkánk tökéletességének rovására megy. begyakorlott műszaki rajzoló, grafikus és festőművészek a legtökéletesebb eszközökkel veszik magukat körül, mert munka közben rájöttek arra, hogy jobb szerszámokkal jobb az eredmény. Ha a gyakorlott szakembereknek ez a tapasztalata, mennyivel inkább fontos a még sokszor bizonytalanokodó tanulónak a tökéletes munkaeszközök keresése és meglévő szerszámainak állandó karbantartása. (Lelkes István¹)

Az egyes technikákat a megfelelő bevezető órákon ismertetem, ide egyelőre csak azok a tudnivalók kerültek, amik nem kapcsolódnak szorosan az óravezetéshez. Később mindenképp indokolt lesz egy "Technikák fejezete" megszerkesztése. Az idevágó szakirodalom ugyan elég részletes, ma már az interneten videókon is megnézhetjük a technikákat. A kifejezetten tanárok számára íródott munkák többsége sajnos kics csoportos foglalkozások tapasztalatain alapul. (Kisebbsége azon se, a szerző források alapján dolgozott.) Ha ugyanezt a technikát harminc, kevéssé motivált gyerek közé kell bevennem, sajátos problémák adódhatnak. Az átszerkesztés alatt így zavaró ismétlések is előfordulhatnak. Ugyanazokat a didaktikai problémákat két helyen is megtalálhatjuk. Különösen nehézé teszi a fejezet kidolgozását, hogy a fentebb említett, igen részletes irodalmat nincs idő, mód és lehetőség ide szerkeszteni. Helyenként tehát - ahol a napi munkában problémáink voltak - egészen aprólékos, részletező leírásra kényszerülünk (a [magasnyomás](#), [linó](#), [monotípi](#) pl. külön fejezetet is kapott másutt, ahol közismertnek tartjuk a technikát, egészen nagyvonalú bemutatás történik. [5. osztály. A ceruzarajz](#). Nagyon nehéz készség szintű folyamatokat részekre bontva bemutatni. Bizonyos részmozzanatok már annyira a tudat alá szorultak, hogy sokadik átolvasás után sem tűnik fel hiányuk. Legszebb példám a Mézesbábos könyv, ami legkedvesebb kis könyveim egyike, de a méz-liszt arányt hiába kerestem benne, külön cetlit kellett behelyezni. Ezeket a fehér foltokat sajnos a szaklektorok sem veszik észre, csak a teljesen laikus felhasználók segélykérő telefonjai segíthetnek eltüntetésükbe. (Tehát tessék bátran telefonálni!)

Hogy milyen technikát választunk, anyagi lehetőségeink, a feladat jellege, a tanár hajlama, határozza meg.

Klasszikus technikák:

Ceruza, színes ceruza, filctoll, zsírkréta, pitt kréta / fekete, vörös, zöld, okker, fehér stb. /, égetett szén, préselt szén, pasztell, tus, diópác, színes pácok, színes tusok, dörzstus, rajztoll, pálcika, nád, ecset, akvarell, tempera, akril, olaj, linó, rézkarc, aquatinta, tűzzománc, agyag, gipsz, plasztilin, stb.

Technikai ügyeskedések:

Szinte minden órára jut egy új ügyeskedés, ha valamennyit végig akarjuk csinálni. Általában nagyobb a ráfordítás igényük, könnyen elveszik az időt az elmélyültebb tanulmányoktól, a közmegítélés szerint olcsó, vásári fogások. Ugyanakkor bizonyos tanulói csoportokban igen nagy lehet a motivációs erejük.

Van néhány olyan ügyeskedés, ami kifejezetten ízléstelen, viszolygást keltő, ha nemes technikát szeretne utánózni, de speciális feladatokra esetleg alkalmas. Képzeljünk el egy kerámiát utánozó purhab domborművet. Ugyanakkor egy hulladék objektben, vagy a véletlen szerkesztésben helye lehet a purhabnak is.

Általában elmondható, hogy a jól komponáló, gazdag fantáziával rendelkező gyerekek, ha a feladat érdekes, a legváltozatosabb anyagokból is tudnak érdekes dolgokat alkotni, ahogyan a felnőtt képzőművészek is. Ismerjük pl. a nem túl ízléses, tollal vagy vattával töltött párnára történő rávarrásokat. Ugyanezt a technikát Palkó Tibor a magasművészet tartományába emelte.

Palkó Tibor: Déli pihenő.
Varrógéprajz, fehér libatoll, nylon,
vászon. Dorottya utcai kiállítás
katalógusa, 1991.

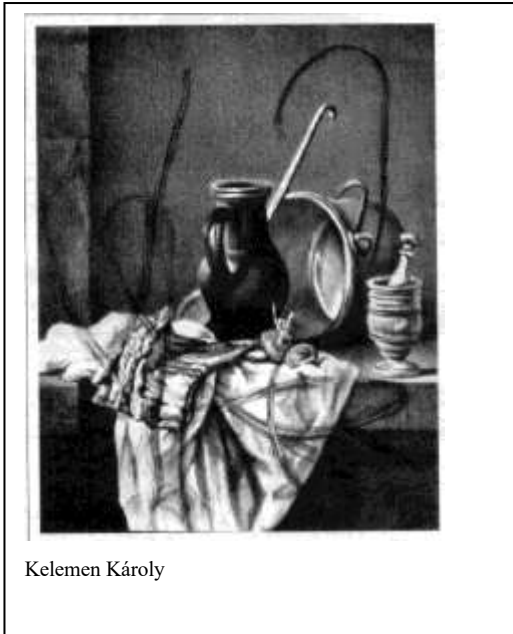
Róna. Varrógéprajz, vegyes libatoll, sás,
nylon, vászon. Dorottya utcai kiállítás
katalógusa, 1991.

¹ Lelkes István: Szabadkézi rajz az ipari technikumok számára. Tankönyvkiadó, 1960.

2. Technikai tanulmányok

3.A ceruza

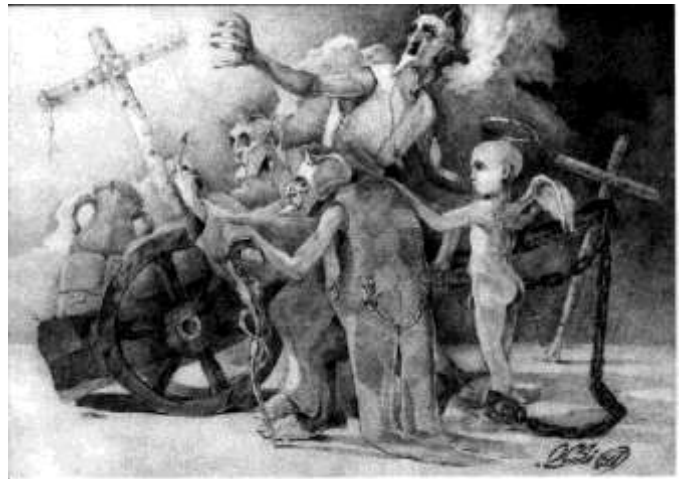
A törzs illetve kiegészítő feladatoknál bemutattuk a ceruza alaplehetőségeit. ([5. o. a ceruza](#)) Itt néhány sajátos felhasználási lehetőségére térnénk ki.

Kelemen Károly

Grafitdörzsölés

Nagyon kedvelt a gyerekek körében, de az esetek döntő többségében teljesen igénytelenül használt eljárás. Klasszikusan az ujjával dörzsölgeti szét a grafitot, befúladt szürkéket eredményez egy, zsíros, eltömődött pórusú papíron.

Nézzünk néhány valóban professzionális alkalmazást.

Az interneten részletes magyarázatokat találhatunk a technikáról.

Az alapot készíthetjük szárazon, grafitport dörzsölünk szét vattával, papírsebkendővel, vagy nedvesen. Vízrel elkevert grafitport hordunk fel ecsettel a felfeszített lapra. Grafitport lehet vásárolni is, de magunk is készíthetünk, csiszolópapíron dörzsölgetünk grafitrudat, ceruzahegyet. A rajz fejlesztése, két irányban halad. Ceruzával mélyítjük a tónusokat, grafikai felületeket alakítunk, a fényeket pedig radírral szedjük vissza. Sajátos technika a papírceruza, amikor összetekert, kihegyezett papírrúdra szedünk fel grafitport, és ezzel tónusozunk. Finom kéz és finom látás - a technika segítségével - finom dolgokat tud művelni, de nem tartozik a legkönnyebben művelhető technikák közé.

1 Olajos Csaba munkája

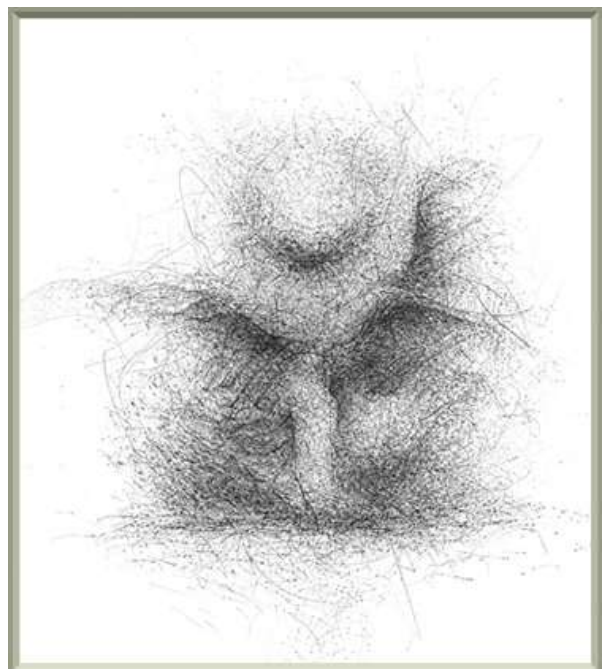
hagynak nyomot a papíron. Két kézzel egyszerre rajzolódnak, pontozódnak a fuvallathoz hasonló foltok, pontthalmazokból álló sűrűsödési figurák. A rajz megszületését legalább annyira a rajzolás aktusa és fizikai élménye határozza meg, mint az alkotó vizuális képzelet.”

A ceruzarajz rögzítése

Főleg persze a szén, a pasztell munkákat rögzítjük, de a puha ceruzarajznak sem árt, ha nem tesszük üveg alá.. Lásd hátrébb a rajzszénnél.

Általában egyféle keménységű ceruzával dolgozunk. Néhány grafikus kifejezetten tiltja a kevert ceruzahasználatot. Gellérfi Pál viszont több ceruzát használ. ...a megfelelő sorrend a HB-ből indul, és két szélső irányba halad. Először a képen szereplő és legnagyobb területet fedő középtónust kell beállítani. Ezt pedig világos irányába a HB, illetve H-s hegyekkel lehet építeni, míg a másik, a sötét irányba B-s hegyekkel célszerű folytatni. (Gellérfi Pál: A rajzolás művészete.)

Lévay Jenő ceruza technikája: „A rajztáblára feszített lapon dolgozom fehér tussal, majd ceruzával. Az itt használt különleges rajztechnikában egyszerre egy, kettő, három, vagy négy rotring ceruzát tartok a kezeimben, melyek gyors, gyakran ritmikus mozgás által

A rajztoll

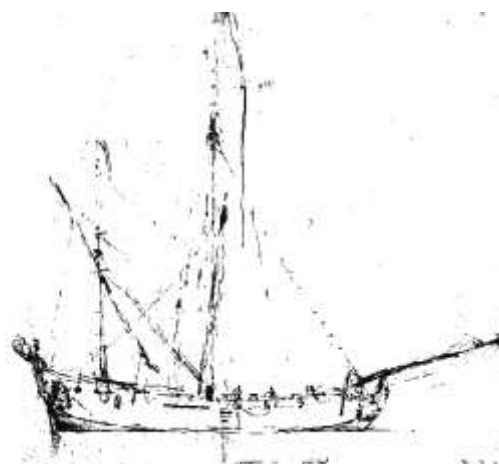
A tollat a ceruzához hasonlóan használjuk, persze satírozni nem tudunk vele. Ügyelnünk kell, hogy ne mártsuk túl mélyre a tusba, mert elcsöppen. A toll hegye könnyen elgörbül. Ha túl erősen nyomjuk a papírra, szétnyílik, használhatatlanná válik. Használat után mindig mossuk el. A tollakat külön dobozokban tartjuk /Rajztoll, hurkapálca, fekete tus, diópác, törlőrongy. / A ceruza tanulmányokhoz hasonló lapot készíthetünk. Az eszközöket használat után mindig elmoszuk, nehogy a tus beleszáradjon.

Ezt kiegészíthetjük esetleg lavírozott tusrajzzal, vagy dörzstussal készített képpel. Utóbbi helyett néhány árnyalatban kikevert pácot is használhatunk. Ma már inkább vékony hegyű filctollat használunk.

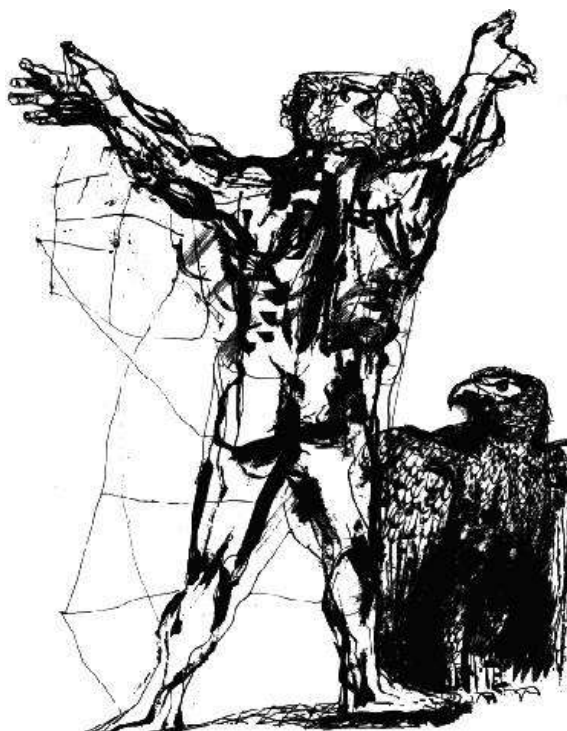
A fényeket fehér temperával rakhatjuk vissza.

Ábra S. van Hoogstraeten: Menekülés Egyiptomba. (Uo.)
Különböző vastagságú tollal, nádtollal dolgozhatott.

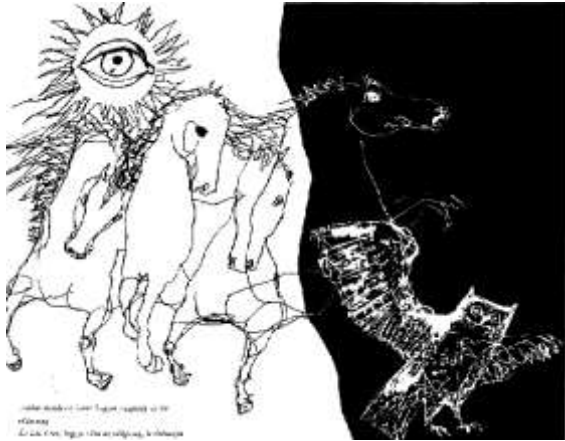
Ábra W. van de Velde: Vitorlás hajó. 1633-1707. Gerszi Teréz:
A németalföldi rajzművészet két évszázada. Hihetetlenül
érzékeny, finom tolltechnika.

Ábra Szalay Lajos: Genesis Toll, pálcika.

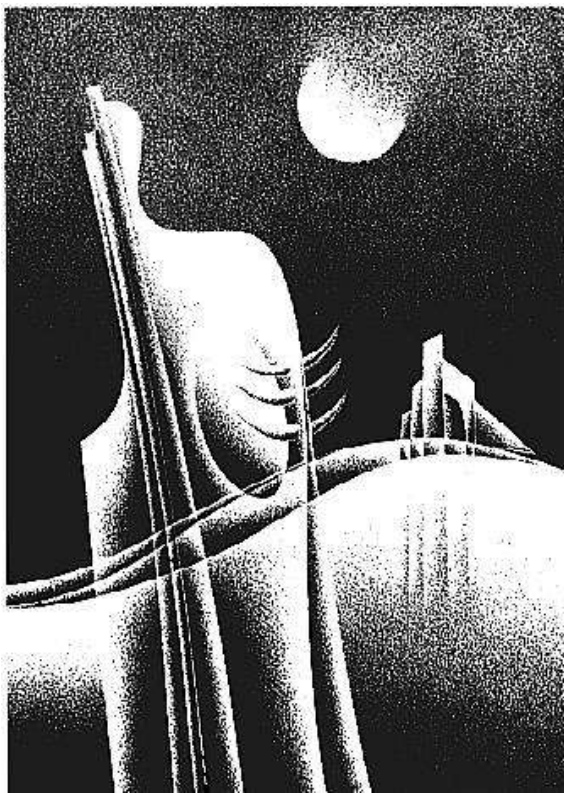
Ábra Szalay Lajos: Genesis

Ábra Szalay Lajos: Genesis. Dextrinrepszítés. (Bár lehet hogy a mester tollal tette.)

Ábra Engel Tevan István: József története, 1985. Kiállítás katalógus. Egyféle vastagságú, erős (író) tollhegygel készülhetett.

Ábra Magyar József: Egy nyár emlékére. 32x22 cm Művészet, 82/6. Raszteres tollrajz. Szép példa a pontok finom foltokká sűrítésére.

Tollrajz nedves papírra. Antonio Stagnoli. Dorottya utcai kiállítás katalógusa. 1985.

Várható eredmény:

A gyerekek örömmel vetik rá magukat a tollakra, de az első elfolyások után, vagy amikor rájönnek, milyen lassan haladnak a tollal, hamar elkedvetlenednek.

Előkészítés nélkül nem érdemes kezükbe adni az eszközt.

Ha nincs kéznél tus, egy kis Nescaffével segíthetünk magunkon. Dr. Krakó Lászlóné tanítványainak munkái. (Rakovszky Sámuel Általános és Művészeti Iskola Gávavencsellő)

Egy kávé rajz Fiedler Judit tanítványától. (Víruszárlat alatti otthoni munka)

Zselés toll

Tintával író golyóstoll, tehát nem kell olyan erősen nyomni, mint a golyóstollat, de ugyanolyan könnyedén szalad a papíron, és persze a vonalvastagságot is csak kis mértékben tudjuk változtatni. A gyerekek nagyon kedvelik.

Viaszkaparás

Gyertyával, zsírkrétával vagy szappannal vastagon átdörzsölt felületet tussal lefestünk, / PT, o./ majd száradás után visszakaparunk belőle. A szappanos felületen könnyen megáll a tus, a kaparás is könnyű, a vonal széle kissé repedezik, hátránya a technikának, hogy könnyen leválik a szappanréteg a papírról. A gyertyával bedörzsölt felületen nehezebben áll meg a tus, a felület egyenetlen. Ha előre, nagy mennyiségben szeretnénk legyártani a fekete lapokat, megolvaszthatjuk a paraffint, így könnyebb felkenni. Ne legyen nagyon forró, épp csak megfolyjon. Mielőtt tussal lekennénk, töröljük át mosogatószeres szivaccsal, vagy dörzsöljük be félbevágott krumplival. Még így is többször kell átkennünk, mire megáll rajta a tus. Ha paraffin helyett méhviaszt használunk, a tus könnyebben megáll rajta. Méhviaszon a tömény diópác oldat is megáll, igaz viszont, hogy a méhviaszos lapot egészen a papírig le kell kaparni, másképp látszik az anyag sárgás tónusa. A méhviasz a kéz melegétől könnyen lejön. Tehát a méhviaszos anyagot csak papírral fogjuk meg kaparásakor, a kéz ne érjen hozzá az anyaghoz. Ha kis vászondarabot terítünk a lapra, rátehetjük a kezünket, de könnyen ledörzsölődik a viasz. Mi a technikát kizárólag a linómetszés előkészítéseként használjuk. Külön gondot okoznak a paraffinos, viaszos forgácsdarabok, ha lehullanak a padlóra, nehéz eltüntetni az apró kis fekete foltokat. Újságpapír alapon dolgozzunk, majd a munka végén összegyűrve dobjuk ki a szemétbe.

A viasz réteg alá színes foltokat festhetünk,

Ábra Tóth Mónika 3. o. (Ligárt Márta osztálya) Zselés toll

vagy színes zsírkréta alagra fedhetjük rá a tusréteget, így látványos képeket kaphatunk. A kaparáshoz mi az esernyők merevítő kör keresztmetszetű drótjait használjuk. Egyik végét hegyesre, másikat laposra köszörüljük. Nagyobb méretű munkákhoz linóvésőket, késeket is használhatunk. (Lásd még: olajpasztell.)

Bővebben lásd: [Linó órák](#).

Egész osztályos anyag szemléltetése: [Viaszkaparás a művészeti iskola 2. osztályában](#).

Dextrines repeztés

Háztartási boltokban vásárolhatjuk ezt az anyagot, amelyet ragasztóként szoktak használni. Kevés vízzel keverjük csomómentesre egy kis dextrinport. Vigyázzunk, mert könnyű túlhígítani. A híg anyag pedig beissza magát a papírba, nem képez rajta vastag védőréteget. Olyan sűrű legyen, mint a hígán folyó méz. Minél sűrűbb, annál jobb, de egy bizonyos sűrűség után már nem tudunk az ecsettel szépen festeni. (Dextrin híján bármilyen újraoldódó ragasztóval pl. tapétaragasztóval is próbálkozhatunk.) A dextrinoldattal fessünk egy kis képet! Amit megfestünk, az később fehér marad, a többi fekete lesz. A dextrint vastagon hordjuk fel, ahol kezd kifogyni az ecsetből az anyag, nem lesz tökéletes a fedés, a foltok széle zavarossá válik. Néhány kis kép elkészítése után persze már ezt is ki tudjuk használni. Ha megszáradt a dextrin, tussal lefestjük az egész képet, majd ezt is megszáraitjuk. Száradás után áztassuk vízbe a képet! A tus nem oldódik fel, de a dextrin lassan megduzzad, lerepeszti magáról a tust, majd leoldódik a papírról. Ecsettel finoman segíthetjük az oldódást. Ne türelmetlenkedjünk! Ha túl hamar kezdjük meg a lemosást, a tus is visszaoldódik. Ha túl hevesen dörzsölgetjük ecsettel a képet, felsértjük a papír felületét. Ha különböző töménységű tusoldatot készítünk, akár a 24. oldalon bemutatott továbbvéséses technikát is gyakorolhatjuk. Először csak a fehérek helyét fedjük ki, majd lekenjük a híg, szürke tussal. Lemosás után ismét kifedjük a fehéreket, de most a világosszürkéket is kitarjuk. Száradás után sötétebb szürkével ecseteljük át a képet. Így jutunk el több lépésben addig, hogy már mindent kifedünk, kivéve a feketéket. Ekkor tömény tussal ecsetelünk. Legjobb, ha kínai dörzstust használunk, ez egyáltalán nem oldódik vissza a papírról. Ezzel az eljárással, különböző sötétségű, vagy különböző színű oldatokat használva, a fokozatos kifedés módszerével gazdagon árnyalt képeket is készíthetünk, de ez inkább csak érdekesség. mi a linómetszés bevezetéseként használjuk.

Szükségletek: Minimum tanulónként egy üveg fekete tus, egy rajztoll, egyik végén hegyes hurkapálca, egy kis ecset. Ezen kívül: Egy üveg diópác, színes tinták, dörzstus,
Mennyiségek: Egy tollhegy, gondos használat esetén, egy éven át is kitar. Dextrinből 30 db A/4-es ívre kb. dkg-ot számítsunk. Viaszból egy A/4-es ívre 1-2 dkg dkg szükséges.
Szemléltetésre használt diák:

4.A rajzszen

Nagy előnye az általában használt ceruzával szemben a nagyobb méret, a gyorsabb fejleszthetőség. Általában A/2-es, A/3-as lapra dolgozunk vele./Csomagolópapír hátúljára. Műszaki rajzlapon eléggé nehezen kezelhető, kellemetlen hatású/ Először a szén hegyével vázoljuk fel a látványt, majd lapjára fektetett szénrel tónusozunk. Itt végre kiélhetik a gyerekek bedörzsölési vágyaikat, amiket a ceruzarajznál korlátozunk. Monopol radírral csak a végén engedjük fényeket visszaszedni, mert a radír nyomába beleragadó szénpor megtöri a kép egységes felületét.

A szénpor rögzítéséhez régebben fűvócsövet, denaturált szeszben oldott gyantát (1 liter szeszben 10-20 dkg háztartási gyantát, vagy 10 dkg szintelen sellakkot oldjunk.) használtunk. Ma már Fixatív spray, hajlakk. Lásd: [ARTPONT - Fixatív spray használata](#)

A préselt szén (nyélbe fogva - "szénceruzaként" is kapható) inkább a kréták közé tartozik.

5. Kréták

A kréták az égetett szénél keményebb anyagúak. Nem lehet egyszerű letöreléssel újra kezdeni a rajzot. Jelenleg vörös, barna, zöld, fekete, fehér színekben kaphatóak, illetve fanyélbe fogott kréta-ceruzákat is árusítanak. (Sajnos a hegyezőgépekkel nem tudjuk hegyezni őket.) Inkább csak a mértani test tanulmányokhoz használjuk.

Nádasdy János: Stratégiaiilag fontos táj. (részlet)
Művészet, 94/5.

Óvatosan vásároljuk, próbáljuk ki a színeket, az ár és a minőség között itt sincs különösebb összefüggés.

Kiseb méreteket kíván, de megfelelő türelemmel akár A/2-es képet is fejleszthetünk. Ehhez persze a türelmen kívül bizonyos fizikai erőre is szükség van. A jó minőségű színes ceruza keverhető a Gioconda olajpasztellel is./ Ezzel a nagyobb foltokat alakíthatjuk./ A túl kemény ceruzák halvány színeket adnak, vásárlás előtt feltétlenül próbáljuk ki. Az olcsóbb ceruzáknál esetleg előfordulhat, hogy a grafitrúd nem pontosan közepén van, ezek a ceruzák géppel nem hegyezhetőek, illetve késsel kell befejezni a hegyezést. Túl szoros kapcsolat azonban nincs a minőség és az ár között.

A színek finoman egymásra rétegezhetőek, bár némelyik igen kellemetlen összehatást ad.

Inkább duplex lapra vagy jó minőségű akvarell papírra használjuk, a félfamentes papír rostjait könnyen felsérti.

2. Ábra Makina: Machinációk 18-28. Mozgó világ, 1999/9

7. A zsírkréta /Olajpasztell/

A színes ceruzához hasonló hatású, de nagyobb felületek megmunkálására is alkalmas. A nálunk kapható olcsóbb készletek közül leginkább a Gioconda ajánlható. A gyengébb készletek színei nem rétegezhetőek egymásra, nem keverhetőek, könnyen lejönnek. A Gioconda persze nehezebben vihető fel a felületre, mint egy puha olajpasztell, tehát a megfelelő fedettség elérése, kisebb gyerekeknek bizony fizikailag is nehéz feladat. Mindig a hegyével dolgozzanak, és ne fogjanak túl nagyokat vele. (Lásd egész osztályos teljesítmények.)

Érdekes hatású képet kapunk, ha fekete papírra dolgozunk, vagy ha zsírkrétaival fejlesztett képre

akvarellal, temperával festünk, visszakaparjuk.

Az elkészült zsírkréta rajzot terpentines ecsettel átdolgozhatjuk, összemoshatjuk, árnyalhatjuk a színfoltokat, egységesíthetjük a felületeket, megtörhetjük a színek erejét. Másik érdekes eljárás a meleg lapra helyezett papírra történő rajzolás. A papírhoz érintett viaszkréta megolvad, festői hatásokat érhetünk el. Ennek egyik változata az eljárás, amikor viaszkrétákat megolvasztunk, vagy paraffint, méhviaszt porfestékkel színezzük, és ezzel a festékanyaggal rétegezzük egymásra a színeket. Hagyományos viaszképeket is lehet ugyan így festeni, de nem érdemes vele fáradozni. Viszont ha durva felületeket hordunk fel, több rétegben, majd visszakaparjuk, mintha sgraffitót készítenénk, érdekes, rusztikus képeket kapunk.

Végül speciális „viaszkréta vasalókra is rajzolhatunk zsírkrétaival, majd innen vasaljuk a papírra. Viaszfestés.

<https://www.youtube.com/watch?v=zXd4N3H7-PY>

Olajpasztell

Az olajpasztell finom, puhább, jól kenődő zsírkréta. A Panda készletek a legkedveltebbek.

Ábra Egry József: Szent Kristóf a Balatonnál. Művészet, 81/1

Ábra Egry József: Napfelkelte. (uo.)

Ábra Zsírkréta + akvarell Kiss Elvira 12 éves (Gácsi Anna osztálya. Kunszentmárton.)

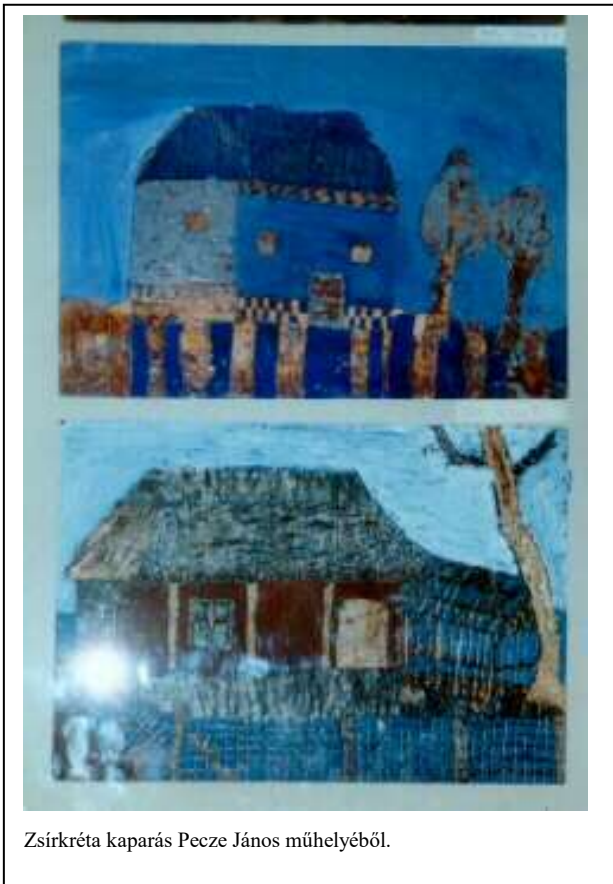

Ábra Vonalas faktúrájú zsírkréta rajz Várhelyi Csilla 6. o. (Sindel Mihály osztálya)

Makai Bernadett? 5.b o. Erősen telített Gioconda rajz.

Zsírkréta sgraffito

Zsírkréta kaparás Pecze János műhelyéből.

Zsírkréta kaparást készíthetünk egyszínű papírra felvitt, majd visszakapart zsírkrétával, aláfesthetünk akvarellal, akrillal, vagy több rétegben vihetjük fel a zsírkrétát.

A Piktör táborban (Esztergom, József Attila Ált. Isk.) kiállított munka alkotója így mesélte el a technikát: „Először elkészítem a vonalrajzot, majd kiszínezem az alapszínekkel. Ezután ráviszem az egyes felületekre a ráfedő színeket, majd óvatosan visszakapárom a megfelelő felületmintákat.”

És egy valódi sgraffito ugyanonnet. (A technika leírását lásd: A képzőművészet iskolája. I-II. Szerk.: Solymár István. Képzőművészeti Alap Bp. 1977.)

A filctoll

Nehezen fogadták el ezt a technikát a képzőművészek. Fényen hamar fakuló színei, érzéketlen, hurkaszzerű vonalai miatt./ Picassónak azért vannak szép filc rajzai./ Mivel szép erős tiszta színei vannak, a gyerekek nagyon szeretik. A filctechnikát Bari Károly: A varázsló sétálni indul c. kötetéből kifényképezett diákkal indítom. Filccel kis méretben dolgozunk /noha láthatunk időnként A/2-es lapokat is gyermekrajz kiállításokon /. A színeket felhordhatjuk egyneműen is, vagy egymásra rétegezve, esetleg finom grafikai felületeket alakítva. Vigyázzunk, mert a filc gyorsan felázthatja a papírt ha, többször végigmegyünk ugyanazon a területen. A filctoll nem a nagy egynemű, hanem a gondosan megmunkált, vibráló felületek fejlesztésére való.

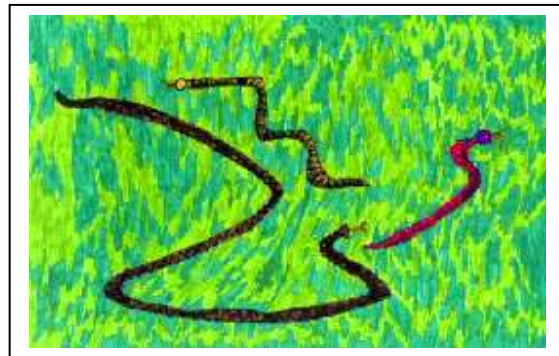

Bagosi Krisztina 3. O.

Felföldi Márk 3. O.

Lente Detti olyan gyorsan dolgozott, hogy két rajzot is el tudott készíteni.

Filtollal textilekre is lehet rajzolni, különös, kissé szétszivárgó rajzot kapunk. (Egy óvodai pályázat anyagából)

A pasztell

A gyerekek az olajpasztelltól elkülönítendő, porpasztellnek is nevezik. Tulajdonképpen átmenet a rajz és a festés között, használata pedig a rajzszenhez hasonló. Simább vagy érdesebb papírra, pl. a csomagolópapír hátuljára, dolgozhatunk vele. De a keménypapír, vagy a farostlemezre ragasztott vászon is jó alap lehet.

Legegyszerűbb az az eljárás, amikor a színeket keverés nélkül, egymás mellé rakva használjuk. /Vonalkázva, pontozgatva, vagy

Ábra Medgyessy Ferenc: Debreceni utcarészlet. Művészet, 82/4

Ábra Vajda Lajos: Felmutató ikonos önarckép.
Mándy Stefánia: Vaida Lajos. Corvina, 1983.

egynemű foltokat képezve/

Általában azonban egymásba dolgozzuk, egymásra rétegezzük a színeket. Ujjainkkal, vagy puha ronggyal is dolgozhatunk.

Igen kedvelt technika a gyerekek körében, de a készletek rendben tartására fokozottan kell ügyelnünk.

Ábra Áy Melinda 13 éves (Sindel Mihály osztálya)

Ábra Bézi Lajos 13 éves (Sindel Mihály osztálya)

Nagyrészt bedörzsölés nélkül felrakott pasztell. Pozderka Petra 8 éves (Sindel Mihály osztálya)

Ábra Feketével kontúrozott rajz. Fehér Fanni 2. o. (Sindel Mihály osztálya)

Ábra Barna alpra felhordott pasztell. Bézi Róbert 7. o. (Sindel Mihály osztálya)

A vízfesték (Részletesebben lásd. 5. o. technikai tan.) ..\TORZS\otodik\TOR52AL98.doc - A vízfesték

Az első kérdés, milyen festéket használjunk. Mi a tömeges festéshez a halmaji 12 gombos készletet használjuk. A festék nagyon jól terül, ha türelmesen keverjük fel, egészen erős fedéseket is elérhetünk vele, ha száraz alpra hordjuk fel, még a sárga is tökéletes fedést ad. A Koh-I-Noor Hardtmuth Anilinky nevű készlete már majdnem művész akvarell minőségű. Egy időben a piacokon orosz téglyes festékeket vettünk. Minősége igen jó, ára mérsékelt. A csúcs természetesen a művész akvarell gomb.

A másik nagy kérdés: hány gombról fessünk? A nagyobbak már jól tudnak kevergetni, nekik 12 gomb is elég, a kicsiknek jobb a nagyobb készlet. Persze a nagy készlet tovább is tart, és hát a gyerek szereti a csodákat, ha megtehetjük, hogy nagy -50 - 100 gombos készleteket készítsünk (vegyünk) - érdemes filmezni az arcokat, ahogyan az ecsettel a festékhez, majd a laphoz nyúlnak. Jó felvezetés után az akvarell-festés a technikák réméből a legkedvesebb eszközzé válhat. Persze ez némi költségnövekedést okoz, hisz egy átfestett délelőtt a 12 gombos készlet felét is elviheti. Az, amit általában vízfestés alatt értenek az iskolákban, igen távol áll az akvarell festés fogalmától. (Vadas Józseffel élve: ezek csak "bilduskák") Először is a méretek. Le kell szoktatni a gyerekeket arról, hogy mechanikusan kivegyenek egy A/4-es lapot. Akvarellal akár A/7-es méretben is dolgozhatunk.

Milyen papírra fessünk?

Legjobb persze az akvarell papír, de az akvarell majd minden papíron megtapad. A fényezett papíron persze egészen más hatást ad, mint egy erősen szívó lapon.

Az akvarell egészen változatosan fejleszthető, szépen vegyíthető más technikákkal.

Igényes munkához fel kell ragasszuk a papírt. Lásd: [ARTPONT - Akvarellpapír feszítés - vizesen](#) - Gyakorlati Gyorstalpaló 3.

Mit láthatunk az egyik egri akvarell biennálén?

- Kompozíciós játékot halvány szürkével vázolva, majd a közöket erős színekkel kifestve.
- Fehér olajpasztellre vázolt akvarellt.
- Fehér alapba mosott finom lazúros színeket.
- Sötét akvarellre fedett temperát.
- Akvarellal festett finom, egyenmű, fehérbe áttűnő alpra felhordott erős színű akvarell - tempera.
- Fakturális játékok.
- Kissé szívó alapozású vászonra festett akvarell.
- Fehér alapra festett kemény, száraz, zsírkrétaszerű akvarell figurák.
- Lavírozott ceruza, színesceruza.
- Tussal, ezüsttel, diófacéccal kevert akvarell.
- Finoman modellált szürke akvarell drapéria.
- Nedves akvarellba szivaccsal beletörölt foltok. Ugyenez a foltok újrafestésével.
- Hegyes ecsettel finoman vonalkázva fejlesztett akvarell.
- Hiperrealista akvarell.

Imre István. Ezeréves 1975. Akvarell. 72x52 cm. Művészet, 75/9.

3. Ábra Technikai tanulmánylap

Nádas Hajnalka 2. o (Sindel Mihály osztálya)

Ábra Koncz Kata 10 éves (Marik Ágnes osztálya)

Ábra Zsírkréta vázlatra fejlesztett akvarell Benedek Judit 2. o (Sindel Mihály osztálya)

Ábra Úsztatott akvarell Bézi Róbert 13 éves (Sindel Mihály osztálya)

A tempera.

Általában a boltban kapható temperával dolgozunk, ami sajnos nem éri el a klasszikus tojástempera, vagy olajtempera használhatóságát. A világos színek alól könnyebben ütnek elő a sötét alapszínek. (A gyártás pontos leírását lásd A Képzőművészetek iskolája c. kötetben.)

Az akril

Valamivel jobb a fedőereje, de főleg: nem oldódik vissza. Nagyobb munkákhoz a diszperziós festékek színezésére szolgáló DÜFA vagy más hasonló festékeket használunk. Palettaként a kép méretétől függően műanyag tégelyek, műanyag lapok, kis gödröcskés paletták, műanyag tányérok vagy bonbonos dobozok szolgálnak. Legtovább használható. legkönnyebben tisztítható a 16 rekeszes kemény falú jégkocka készítő.

A festéket a literes tubusokból kisebb fém tubusokba töltjük, és rétegelt lemez lapokkal rekeszekre osztott műanyag ládákban tartjuk. Óra előtt minden tanuló összeszed magának egy készletet, óra végén visszateszi. Így könnyen ellenőrizhető, jól rá vannak-e csavarva a tetők, milyen szín van elfogyóban.

Palettáink.

(Az akril gyorsan rászárad a csavarmenetre, ezért kinyomás után rögtön vissza kell csavarni a kupakot. „Ha ferdén kap rá, mozgasd kissé ide-oda, ha így se megy, hozd ki, majd én rácsavarom!”)

Újabban a literes, fél literes düfa festékek tubusának tetejére kis lyukat fűrtünk, amit kis hurkapálca darabbal zártunk le. Így könnyebben kezelhettük az anyagot. Még jobb megoldásnak bizonyult a biciklis kulacs. (Egyszeri kiadásnak ugyan nagyobb, de könnyebb kezelni.)

Ha lassító folyadékot használunk, közelítünk az olajfestés felé.

Az olajfesték

Néha elgondolkodik az ember, kell-e (szabad-e) olajjal festenie kisgyerekeknek, főleg, amikor szalonnás, tubus színekből szárazon kent, klasszikus dilettáns olajképeket lát gyerekektől. Én az olajfestést a finom pasztell és akvarell, akril technika elsajátítása után tanítom, egyetlen különbségként a nyugodt, türelmes munka lehetőségét említve. Egyszer végig tudtuk járni a klasszikus utat. Tempera, saját keverésű tojástempera, aztán több olajat tettünk a tojástemperába, majd jött a tisztán olajfestés. Most a lassítóval kezelt akrilt lehet közbeiktatni.)

Festékeinket magunk is készíthetjük, porfestékből, és lenolajból. (Régen még olcsón lehetett porfestékhez jutni. Sajnos azóta a hazai gyártók már alig gyártanak egy-két tiszta színt, a külföldi porfesték pedig nagyon drága. Az alább leírt gyártási technológia tehát már valószínűleg csak technikai érdekesség. Lassan nekünk is elfogynak a tartalékaink, azért még van pár kiló minden színből.) A porfesték őrlésére érdemes beállítani egy kis kávéőrölt. (Ha betartjuk a fehér, sárga, vörös, barna, fekete kék, zöld sorrendet, csak egyszer kell kitisztítanunk a darálót.) Első alkalommal a tubusba töltéssel nem árt várni egy napot, nehogy nagyon sűrűre sikerüljön az anyag. Bizonyos festékek néha egész furcsán viselkednek. Csomósodnak, kiülepszik a festékpó, stb./ Ha hosszabb állás után besűrűsödött a festék, szétvágjuk a tubus, és újra keverjük.

A festéket 150g-os és 20g-os tubusokba töltjük. Kezddőknél eleinte én nyomom ki a nagy háttérfeltokhoz szükséges festékmennyiséget a palettákra.

Ha ugyanis túl sokat nyom ki a gyerek, akkor egy órán több száz forint is lehet a kárba vesztett anyag. Ha meg túl kevés, akkor nehéz feladat ugyanazt az árnyalatot kikeverni./Egy kis trükk: ha vízszintes sávokban festik az eget, földet, és egyneműre tervezték, legfeljebb lesz kétféle árnyalat/ A gyerekek festődobozaihoz a 20 g-os tubusok mellett egy kis edényke van a hígítónak,/Mosószeres kupak/és persze törlőrongy.

Alapnak farostlemezt, keménypapírt, de akár csomagolópapírt is használhatunk, ha lealapozzuk. Alapozáshoz általában Walkyd falfestéket használunk. Szívó alapot ad. Ez annyiban hasznos, hogy az első rétegre gyorsabban rádolgozhatjuk a következőt, viszont így a végén át kell lakkozni a képet, hogy a beütött részeket felfényezzük. Az olajfestés előtt mindig temperával festünk, megtanulunk palettát használni. Így már csak annyi az újdonság, hogy a nagy vizesedény helyett kis hígító edénybe mártjuk az ecsetet, de nem érintjük a széléhez, nem mossuk ki benne, hanem a hasonló színek között ronggyal töröljük el, új színhez pedig másik ecsetet veszünk kézbe. Ha elfogytak az ecseteink, és színt váltunk, a nagy mosóedényben mossuk el az ecsetet.

Az olajfestők munkalapja:

Előkészületek

Köpenyek felvétele. Festóállások berendezése. Rajztábla, festódoboz, paletta/olyat vigyél, amin a képedhez felhasználható maradékok vannak!/. Ecseteket a képek megfelelően szedj össze! Vázlat elhelyezése. Hígító a kis edényekbe. Kép kivitele a szárítópólcról

Festés

Nyomd ki a palettára a megfelelő mennyiségű színeket! A kupacokat kellő távolságra nyomd egymástól! Ne mázold szét az egész palettán a keverendő színeket! Könnyedén tedd fel a festéket, ne gyötörd az ecsetet! Mindig a hátsó felületektől haladj előre felé! Ne feledd, miért festünk olajjal, el szeretnénk kerülni a vonalrönszoló körbefestegetést.

Hibák

A vázlat felnagyításánál állandóan ellenőrizd az arányokat. Nem vetted-e önkéntelenül kisebbre az alakokat? Ha túl sok a hígító, a festék szétszivárog. Ha túl kevés, száraz a folt széle, mintha zsírkrétával rajzoltad volna. Ha valahova festék csöppent rögtön töröld fel! Ne fogd meg a képet festékes kézzel! Ne érintsd az ecsetet a hígító edény széléhez. Ne feledd, nem kimosod benne, hanem megszivatod hígítóval, hogy a festék lágyabb legyen! Ha túl sokat szívott, a törlőronggyal itasd vissza!

A munka befejezése

Vidd be a képet a szárító állványra! Ne fogj rá az ujjaidal! Töröld el a használt ecseteket a ronggyal, és tedd őket tollukkal lefelé a gyűjtőedénybe. Öntsd be a maradék hígítót a gyűjtőedénybe! Tedd vissza a festódobozba a tubusokat, a rongyot! A palettát és a dobozokat tedd vissza a helyükre! Ellenőrizd, nem maradt-e festék a széken, padon! Ha igen, töröld le egy tiszta ronggyal! Moss kezet! Először mogyorónyi kézmosókrémlet dörzsölj szét kevés vízzel a kezeden! Gondosan dörzsölj át minden négyzetcentimétert, majd bő vízzel moss kezet! Tedd helyre a széket, asztalt!

A csoportvezető feladatai.

Ellenőrzi, mindenki szakszerűen készült-e fel a festésre. Munka után ellenőrzi, nem került-e használt ecset a tiszták közé! Míg a többiek kezdetmosnak, ellenőrzi a székek, asztalok tisztaságát. Elmossa az ecseteket a használt hígító edényből annyit önt a gyűjtőedénybe, hogy a legnagyobb ecsetet is ellepje. Gondosan átmossa az ecseteket, majd megtörli egy tiszta ronggyal. A használt hígítót visszaönti a gyűjtőbe. Mosószert tesz az ecsetgyűjtő edénybe, majd vizet enged az edény negyedrésszig. Átmossa az ecseteket, majd folyó víz alatt is előblíti őket. Kisuhintja belőlük a vizet, ha szükséges formáz rajtuk, majd tollal felfelé a gyűjtőedénybe teszi őket. Ha valamelyik ecsetnek nagyon szét áll már a tolla, kinyomjuk belőle a vizet, dextrinporba nyomjuk, megformázzuk. A következő használat előtt először szétlázítjuk a szálakat, majd vízbe áztatjuk, kimossuk. Ha a toll tövén kiálló szálak vannak, borotvával lehúzzuk. A lekopott ecsetek fémhüvelyét szétbontjuk, kivesszük a

szerezett hajsálakat teszünk.

Borotvával alakítjuk ki a tollformát, majd visszanyomjuk a hüvelyt, és megragasztjuk.

Néhány olajkép a művészeti iskola bajai alkotótáborából.

Bali Zsuzsanna 5. O.

Ha festék marad a palettán, és már aznap nem fest vele senki, érdemes rátenni egy kis vékony fóliát, hogy másnapig ne bőrösödjön, vagy ne száradjon be.

Sergei Chudanov Oil Painting, Old Masters Method

<https://www.youtube.com/watch?v=NK4Uo5QvH6M>

Gulyás László: TAVASZ festmény ,demonstrációs film.

<https://www.youtube.com/watch?v=K0RiOAVWRvc>

4. Ábra Száradnak a képek. A paletták még fóliázás előtt.

Vegyestechnikák

Klasszikus technikák keverése.

Mirjana Stojanovicz-Mauric: Akt. Papír, szén, akvarell. 101 x 71 cm. Művészet, 84/11

Czóbel Béla

Sokszorosító grafika

[A magas és mélynyomó technikákat külön fejezetekben mutatjuk be.](#)

Síknyomással egyelőre még nem foglalkoztunk, alább Honti László receptjét mellékelem.

Litográfia alumínium lemeztől, csempétől, üveglapról

A nyomólemez alumíniumlemez, de megoldható csempén is, üveglapon is.

-Az alulemezt vízzel és súrolószerrel alaposan zsírtalanítom, hogy egybefüggő vízfilm alakuljon ki rajta.

-A vizes lemezt alaposan leöblítem kismértékben hígított vízüveggel (kb. 30% víz, 70% vízüveg)

-A leöblített lemezt élére állítva lecsurgatom és megszáritom. Ezzel kész a felgumizás. A lemezt célszerű néhány órán belül felhasználni.

-Kemény ceruzával erősen nyomva felviszem a lemeze a rajzot, a felületek kitöltését. Rajzolás közben már a lemezehez hozzáérni nem ajánlatos.

-A megrajzolt lemezt a festékező asztalon bő vízzel leöblítem és a vizes lemeze ráhengerem a festéket. Célszerű a nyomdafestéket olajjal hígítani, hogy ne tapadjon túlságosan.

-A főlöseges festéket vízzel leöblítem a lemezeől és elkészítem a nyomatot.

-Többszöri nyomat készítésekor egyre több festék marad a lemezen. Én általában öt nyomatot készítettem egy lemezeől.

Honti László, Kunszentmiklósi ÁMK Alapfokú Művészeti iskola.

Üvegfestészet

Aki az üvegfestészettel szeretne megismerkedni, a Győri Műhelyt keresse fel. Mi még nem foglalkoztunk vele. A klasszikus üvegfestészet ólomüveg ablakokat jelent. Hasonló technika a színes üveglapok felragasztása nagyobb fehér üvegtáblára. A következő állomás az üvegzománcok ráégetése a fehér üvegre, ez voltaképp a tűzzománc egyik változata. Végül festhetünk fedőfestékkel az üveg hátára is, fordított sorrendben, azaz először a legfelülre kerülő felületeket festjük fel. (Lásd velencei festett üvegedények, illetve cseh, német népművészet.) Amit újabban tömegesen láthatunk, a hidegen kötő üvegfestékekkel festett ablaküveg, igen nehéz technika. Nagyon finoman kell felvinnünk a színeket, gondos ecsetjárással alakítani a faktúrákat, másképp bizony inkább csak karikatúráját kapjuk az üvegfestménynek..

Elzászi üveghátlap festmény 30x24 cm

Elzászi Üveghátlap festmény. A képek a Néprajzi Múzeum katalógusából valók. 1988.

Üvegre festett kép Kaposvári Kázmérené tanítványaitól a Hermann Ottó általános iskolából. (fedőfesték)

Két igen jó technikájú áttetsző színekkel hidegen festett üveg az AKG-ból.

Ablakfestészet

Ablakcsere során kiszerelt ablakokra érdekes képeket fejleszthetünk, ha berendezünk mágójuk egy csendéletet, vagy csoportképet, aztán az ablak mögé állva lakkfilccel átrajzoljuk. Végül fedőfestéssel megfestjük.

Rajzoláskor törekedhetünk arra, hogy fejünk egy helyben maradjon, vagy a nézőpont változtatást is használhatjuk képtorzító elemként.

Az ablakokat asztalokhoz támasztjuk, vagy kitámasztó faléceket szögezzük rájuk.

A mintázás

Mindenképp ajánlom áttanulmányozni Joaquim Chavarria Kerámia c. művét, amely praktikus szemléletével meglehetősen messze emelkedik ki a hasonló műfajú munkák közül.

Az agyag

Külön technikai tanulmány órát nem tartok, mindig valami konkrét feladaton dolgozunk. A mintázás méretének voltaképp csak az agyagos láda tartalma, na meg a gyerekek gyúrási képessége szab határt. Egy kis elsős bizony fél kilónyi agyagot is nehezen gyúr be, ha egy cseppel is keményebb a megengedhető minimumnál. (Kicsikkel mindig a lehető leglágyabb agyagból mintázunk, kivéve, ha a felrakás megköveteli a keményebb anyagot. Pl. házépítés.) Nem lenne luxus egy gyúrógép, de nagyon drága.

A legegyszerűbb, legkevesebb eszközt követelő anyag. Legvégső esetben fogjuk a kis maréknyi agyagot, meggyúrjuk, kézzel megmintázzuk, kiszárítjuk, időnként elvisszük egy fazekashoz, aki berakosgatja, ha épp helye marad. Szívességből, vagy valami étetési díjért. Ekkor csak egy - egy fólialapra van szükség, hogy mégse a padon agyagozzunk, meg egy nagyobb rajztáblányi helyre a szárításhoz.

Kézzel persze nem lehet szögleteket mintázni, szemet alakítani, stb., azt hiszem, aki már megszerezte az agyagot, kialakította a tárolóhelyet, készít (-tet) néhány mintázó fát, szobrászgyűrűt, innen pedig már nincs megállás.

Eszközkészítés

A teljes műhelyfelszerelés:

Égetőkemence, égetőlábakkal, égetőlapokkal, mázas égetéshez tüskékkel, kézi korong, (körplasztikához) *mintázófák, szobrászgyűrűk, spatulyák, spaklik, lécek, gyúródeszkák* az agyag lapok nyújtásához, vászon az agyaglapok, csikok alá, fej mintázáshoz *körzőt* is használhatunk, *fúró* az üregeleskor bezárt bőrkemény plasztikák átfúrásához, *vágódrót, íróka*.

Az agyag begyúrása. (Agyag kinyerését lásd szaktanterem, eszközkészítés)

Sokat mintázó gyerekeket mindenképp meg kell tanítsunk az agyag begyúrására, de ha ritkán dolgozunk vele, vagy kicsiknek adjuk, és szeretnénk velük nagyobb méretű munkákat készíteni, jobb előre begyúrt agyaggal dolgozni. Mi ezt sajnos eddig soha nem engedhettük meg magunknak. Eleinte a Zagyvából kiszedett agyaggal dolgoztunk, és ezt bizony - ha nagyobb munkákat készítettünk, többször is át kellett gyúrni, egy-egy napos pihentetéssel. (Bokros Júlia útmutatásai szerint.)

A gyúrás két célt szolgál. Először is homogenizálni kell az agyagot, illetve kipréselni belőle a levegőt. A gyerekek hajlamosak a gyúrás egy kis agyaggömb simogatásává egyszerűsíteni. Kisebbség kis, fél-ökölnyi tömbökké szedjék szét az agyagot, ezeket külön-külön gyúrnak be, majd összegyúrnak az egész lepényt. Az agyag 20 literes alumíniumkannákban van, ha van időm az óra előtt, kiadagolom kisebb csomókba az egy gyerekre szánt mennyiségeket. A nagyobbak maguk szednek a kannából, ekkor a kanna fölött össze kell nyomkodják, "pofozzák" a kiszedett tömböt, ne szóródjanak le róla kis morzsák, ahogy a helyükre viszik.

Szünetben összetoljuk a padokat, letakarjuk nagy fóliákkal. Minden gyerek kap egy mintázókészletet. (Mintázófák, szobrászgyűrű, szivacs.)

Mivel könnyen túlázthatják az agyagot, vizet nem teszünk ki, ha valaki túl száraznak találja, megmutatja nekem, majd a csapnál kissé lágyabbra gyúrja. Az óra végi kézmosáshoz szükség lesz néhány törölközőre is.

Az első alkalommal elmondom hogy az agyag, különböző ásványok keveréke, ezek elmállásával keletkezik. Nem sár tehát, nem kell viszolyogniuk az érintésétől. /Lakótelepi gyerekeinknél előfordul, hisz nekik a sár az a kanális bűzös iszapjárt jelenti. /A mintázás során úgy kell formáljuk az agyagot, hogy ne keletkezzenek benne kis üregek, mert égetéskor az ebben felgyülemlt gőz szétrepesztí a szobrot. Ha leesik egy kis agyag, rögtön fel kell venni. A lecsípett, leszedett kis darabokat pedig rögtön vissza kell gyúrni egy nagyobb tömbbe, mert másképp gyorsan kiszáradnak. /

A mintázás mérete

Részletesebben lásd: Szaktanterem

A Mátyás fej megrendelésre készült, tanári segítséggel. Azaz a munka kilencven %-át az inasok végezték, de az a tízszázaléknyi belenyúlás Zoli bácsi részéről, mégis csak látszik a fején.

Pénztárca, idő és fizikai erő függvénye. Általában öklömnyi darabokból mintázunk, a fejeket minél nagyobbba, hisz annál könnyebb a szemek kialakítása, igaz, nehezebb áttekinteni a fő tömeget. A művészeti iskolában egész nagy méretben is dolgoznak a gyerekek. Jó tömörítéssel még ekkora plasztika is kiegészíthető.

Életnagyságú terrakotta fej mintázása.

A mintázó állványra nyomdai filmből kivágott lapot helyezünk, hisz a hetekig tartó munka során másképp bepenészedhetne a bútorlap. Elhelyezzük a furatokba a tartóvasakat, elkezdjük a fej felrakását, eleinte durva, gyúratlan agyagból, a külső felszínhez közeledve már begyúrt agyagot használunk. Vonalzóval, vagy vastagabb, keményfa lappal ütögetve tömörítjük az agyagot. A mintázás befejeztével levágjuk a koponyatetőt, szobrászgyűrűvel kiszabadítjuk a belső vázat, kihúzzuk a kis fémrudakat, vagy ha keresztet drótoztunk, erős vágóval benyúlunk, levágjuk a drótokat, óvatosan leemeljük a fejet, és vagy száradni hagyjuk még egy félnapig - napig, vagy, ha a mintázás során már kissé keményedett, tovább üregeljük. Egy életnagyságú fej 1-2 ujj vastag legyen. Az állánál nem árt agyaggal alátámasztani. Végül visszarakjuk a közben szintén kiüregelt koponyatetőt, eldolgozzuk a vágásnyomot.

Dombormű fejlesztése:

Készítünk egy 2- 10 cm vastag agyagtéglát. Rákarcoljuk a kompozíciót, majd elkezdjük az egyes rétegek besüllyesztését, kiemelését. Lenyomkodom a hátrébb lévő foltokat, kiszedem szobrászgyűrűvel, felhúzómagasabb formává, vagy rádolgozok egy agyagdarabot. Ehhez puha agyagot kell használnjak, jól összedolgozva a széleket.

Ha kész, elsimítjuk, megdolgozzuk a felületeket.

Néhány dombormű Marik Ágnes művészeti iskolai műhelyéből.

Ábra Laborc Mónika: Kép 1-3. Porcelán.

Üregelés

A nagyobb plasztikákat ki is kell üregelni. Részben takarékoságból, másrészt mert minél vastagabb az anyag, annál nagyobb a robbanásveszély. Ügyes harmadikosok már tudnak üregelni, így ha kemény anyaggal dolgozunk, rögtön a mintázás végén lehet üregeltetni, általában azonban inkább másnap üregelnünk néhány jól felkészített

nyolckor el kell kezdeni az üregelést.

felsőssel. Ha a fűtési időszakban kezd a gyerek délután kettőkor egy mintázáshoz, és befejezi este hatra, a teteje ekkor már bőrkeményre szárad, legkésőbb

a Egész osztályos anyag az 5. c-től. (A repülő szerkezetek óra kiegészítő feladata volt a dombormű készítés)

Ábr

És egy kiégetett fej. (gyenge volt az "összevarrás", szétjött.)

Sokszorosított plasztika

Legegyszerűbb a domborművek sokszorosítása. Megmintázzuk gyurmából, letesszük az asztalra, köré teszünk egy befoglaló formát, (műanyag pohár teteje, stb.) gipszet öntünk rá. (Lásd rögtön hátrébb.)

Ha egy emléklakettet kell készítsünk, a tervet lefénymásoljuk, gipszet öntünk egy megfelelő méretű műanyag pohárba, száradás után a tetejét lesimítjuk, majd terpentinnel átnedvesítjük, és a linómetszetenél leírt módon rásimogatjuk a fénymásolatot. (Óvatosan, nehogy feltörjük a gipszréteget.) Ezzel a betűk is tükörbe fordulnak. Ezután már csak le kell mélyíteni a kidomborodó részeket.

Agyaglapok nyújtása

Ha kész a nyomóforma, nyújtunk egy lepényt, két lécs és egy sodrófa segítségével.

Az agyag alá erős vásznat teszünk, ne ragadjon le, ha nagyon puha az agyag, felülre is teríthetünk. (Mi a raklehúzóval szoktunk lepényt nyomni. lásd: [linótechnika](#).)

Ezután már csak bele kell pecsételgetni a lepénybe a nyomóformával, majd tészaszaggatóval kiszaggatni.

Ha az agyaglapokból téglákat, oszlopokat, falazó lapokat, cserepeket szeretnénk gyártani, különböző szélességű vonalzókat teszünk rá, és laposan tartott sznitzerrel daraboljuk.

A plastikák szárítása

Nagyobb méretű terrakottákat csak masszív szárító polcokon száríthatunk. Kisebb méretű, néhány kilós

Plastikák szárítására nagyszerűen megfelelnek a piacon kukázott műanyag ládák. Az aljába farostlemez, vagy bútorlapok kerülnek, hogy emelgetéskor ne hajladozzék. Ha kisebb tárgyakat pakolunk bele, két átdugott rúddal végzünk emeletráépítést.

A ládákat szépen egymásra tornyozhatjuk.

Két átdugott rúddal, rátett falappal emeleteket alakíthatunk benne.

Színes terrakotta

A kiégetett (zsengélt) terrakottára két máztípussal dolgozunk. A fazekasmáz áttetsző színeket ad. Ha nem szeretnénk, hogy a cserép vöröse alájátsszon a színeknek, első égetés előtt a félkemény (bőrszáraz) agyagmunkát engőbozzuk, azaz merítéssel, ecseteléssel, de legfőképp szórással matt fehér alapzománcot hordunk fel rá. A keramikus máz fedő jellegű, ez alá nem kell engőb. Mi csak keramikus mázakat használunk.

Matt, selyemfényű és fényes transzparanes kerámiamázakhoz adunk 5-10%-nyi színtest anyagot. Felcímkézett zárható műanyag edényekben, vagy üvegekben tartjuk a híg tejföl sűrűségű, ecsettel felhordható, és műanyag permetező edényekben a hígabb, szórómázakat. Érdekes hatása van a száraz agyagra felszórt keramikus mázaknak. Az agyag a máz egy részét magába szívja, kiégetés után természetes köveket utánozó felületet mutat, így ráadásul egy égetéssel is megússzuk.

A szóráshoz szemeteszák, papírdoboz együttest használunk. A beszórandó tárgyat beállítjuk, a munka végén vizet öntünk a zsákba, visszamoszuk a mázat a zsák aljára. Öt literes befőttesüvegben üleptítjük, leöntjük a felesleges vizet, összekeverjük, visszatöltjük a szóróedénybe. (Vagy hagyjuk kiszáradni a zsákot, és a port gyűjtjük vissza.)

A szórófejet a munka végén tiszta vízzel át kell mosni, így csavarjuk vissza az edényre.

Ha sablonos kifestéssel mintákat képzünk szóráskor, akkor a nyitott dobozt használjuk. További előnye, hogy raktározása kisebb helyet igényel. Annyi szóróedény, és szóró doboz (üveg, stb.) kell, amennyi színt használunk.

Egész osztályos munkáknál egy-egy színt több flakonba is ki kell töltsünk, gyakorlatilag annyi flakonra, dobozra lesz szükség, ahány gyerekünk van.

A doboz két belső – felső sarkára egy-egy kis kétoldalú ragasztócsík kerül, ami megtartja a zsákot, de könnyen leválasztható.

Száraz agyag felújítása.

Kalapáccsal apróra törjük, beszórjuk a kannába, finoman felöntözzük vízzel, majd néhány nap múlva egy erős műanyag ládában taposással eldolgozzuk. Az asztalon csomókba rakjuk, megszikkasztjuk, kicsit átgyúrjuk, visszarakjuk a kannába. Az agyagtörő munkások a végén száraz darabokba faraghatják, ami épp eszükbe jutott.

Gipsz dombormű öntése órán

A művészeti iskolában az elsősökkel már öntünk gipszet a második félévben, de nagy figyelmet igénylő technika. A munkát a „Gyöngy az idő, vándoroljunk feladatnál, mutatom be, [.Szabad tanmenet 1-4.](#) o. itt csak a technikai részével foglalkozom.

Minden gyereknek kell két fél literes, eldobható műanyag pohár, egy erős kis (8-12 cm-es) képkeret, amit a foglalkozás előtt vékonyan megkenünk olajjal, két, a keretnél valamivel nagyobb vászondarab, egy keverőfa, ami jól megmarkolható, és leér a pohár aljáig, műanyag alaplap, és mintázókészlet, valamint esetleg egy-egy kis képkeret méretű falap, ha keretet is akarunk önteni.

Nagy létszámú csoportoknak, vagy ha már előre elkészített vázlatból dolgozunk, esetleg egyszerű véletlen nyomrögzítés a feladat, előre el kell készítenünk az agyaglepényeket.

A raklehúzóval vagy a tekerős nyomdagéppel nagy agyaglepényeket préselünk, majd darabokra vágjuk, egy-egy darab legyen 4-5 cm-rel nagyobb a kis képkeretnél. Egyszerűbb, belenyomkodásos dombormű készítésekor akár a kis fakeretet is belepréselhetjük a géppel. Bonyolultabb fejlesztés során persze a keretek úgyis tönkremennének. Akkor sem préselünk kereteket, ha később fakeretbe tesszük a munkákat.

A poharakat félig töltjük vízzel, illetve gipsszel.

Kiosztjuk a képkereteket, az agyaglepényeket, a gyerekek ráteszik a képkeretet az agyaglepényre, belülről körülrajzolják, majd elkezdik a dombormű fejlesztését. Ha kész, ráhelyezik a képkeretet, és a kezükkel belenyomkodják, beleütögetik az agyagba, vagy leteszik a földre, a keretre ráteszik a falapot, és óvatosan ráállnak.

Lenyomkodás után, kiemelik, kifeszégetik a keretet az agyagból, (most könnyebb, mint ha már rajta lenne az öntőkeret) majd visszateszik, és elkészítik az az öntőkeretet.

A legegyszerűbb, ha kis gátat húzogatnak fel a keret mellé az agyaglepény széléből.

Használhatunk kész kereteket is, ez egyszerűbbé teszi a munkát, de nem követhetjük olyan könnyen a változó méreteket.

Mi inkább keménypapír csíkokat nyomkodunk be. Négy derékszögben meghajlított lap benyomásával könnyen és pontosan követhetjük a változó méretű domborműveket. (Ha fóliázott papírt vágunk csíkokra, nem tapad hozzá úgy a gipsz.) A sarkoknál agyaggal kívülről megtámasztjuk. Megtámasztjuk az öntőkeretet is a külső agyagsáv ügyes felhúzásával. Először mindig bemutatom a munkát, majd a gyerekek elkészítik a magukét. Körbemegegyek, ellenőrzök. Az esetleges hibákat mintázófával ki lehet javítani.

Most a gipszkeverést mutatom be. Megtámasztom a gipszes poharat a vizespohár peremén, és óvatosan behúzogatom a keverőfával a gipszet, olyan ütemben, hogy szépen átázzon. Amikor már kilátszik egy kis csúcs, abbahagyom a gipsz beszórását, leteszem a poharat, megvárom, míg a kis csúcs is teljesen átázik, majd a keverőfával a pohár fenekéig átkeverem a gipszet. Ha már nem érzem, hogy csomókon akadozna, kiviszem a keverőfát, leteszem egy papírlapra, a gipszet pedig óvatosan beöntöm a formába. Leteszem a poharat, megütögetem az asztalt, hogy a buborékok feljőjenek a gipsz tetejére, majd állni hagyom. Ha kettős asztalnál dolgozunk, a két gyerek egyszerre kell öntsön, másképp az ütögetés megzavarja a hamarabb öntött forma kötését. Vigyázzunk az ütögetéssel, durva ráveréskor a gipsz felfröccsenhet.

Amíg a gipsz köt, valami más munkába fogunk, vagy játszunk valamit, az asztalt vagy tíz percen át ne mozgassuk. A gipsz először melegszik, majd hűlni kezd. Szabály szerint a kihült gipszről fejtenék le az agyagot, de ennyi időnk általában nem marad, többnyire a meleg gipszről fejtünk.

A lefejtést is a gyerekek végzik, ezt is megmutatom. Először kiemeljük az öntőkeretet, vagy a papírcsíkokat, majd jellegzetes, kifelé, lefelé irányuló mozdulatokkal elkezdjük lefejtani az agyaglepényt. Ha valahol megakad, kezd beleszakadni, a másik oldalról kezdem újra, mire körbeérek, általában elválik az öntőminta. Ha valami mégis beszakadt volna, mintázófával óvatosan kiszedjük.

Ha a nem szeretnénk keretet önteni, akkor az öntő keretet egyszerűen benyomjuk a dombormű köré.

Gipszöntő készlet a nyomrögzítési órán.

Ahogy kijön a gép alól a lepénybe préselt keret.

Agyaggát a keret mellett.

És az eredmény.

Körbetüzogetéshez készülünk.

A lapokat felül kis agyaggömbökkel rögzítjük.

A gipsz kissé túlcsondult az alacsony gáton.

A kész munka.

Ha ügyesen fejtjük ki, másodpéldányt is önthetünk. (Ez marad az iskolában.)

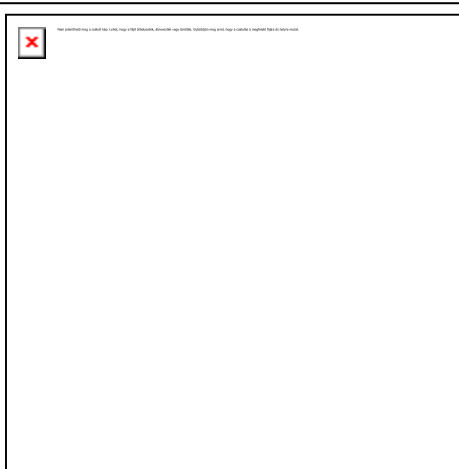
Restaurálásra szoruló mintamaradvány.

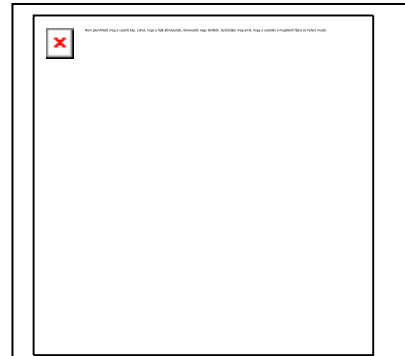
Szántó Sára linómetszetről készült öntvénye.

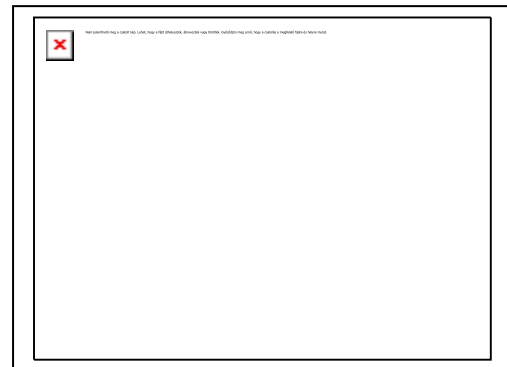
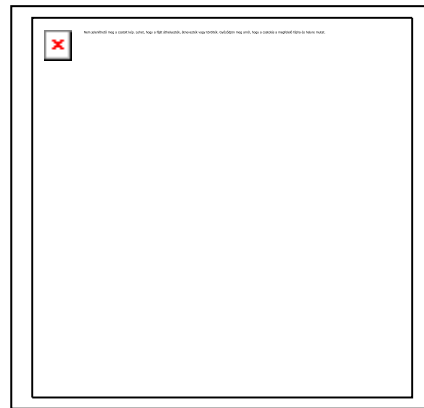
Kis csiszolással kiemelhetjük a képet.

A keretet sűrűbb, a képet hígabb lazúrral festettük. Utóbbi festés után kissé visszadörzsöltük.

Egy folyóparti vándorlás emlékei.
(Gyöngy az idő feladat.

Cipőboxszal színezett munka.

Nagy kérdés, fessük-e a gipszet? A félnedves gipsz viszonylag könnyen festhető, a száraz festése már nehezebb ügy. Elvileg akrillal vagy olajjal teljesen átfestett munka is elképzelhető, az akrill anyagában azért mégis csak közelebb áll a gipszhez, de a natúr öntvény valahogy csak elemibb erejű. Vesd össze: a klasszikus görög-római szobrok is festettek voltak eredetileg.

Gipszfaragás

Műanyag poharakba kiöntött gipszdarabokat faragtathatunk.

Gipszkarton dombormű

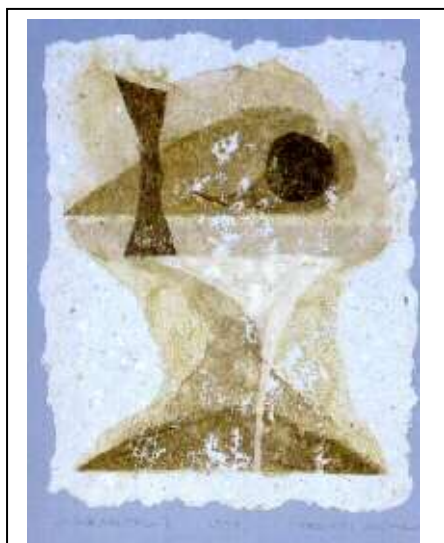
Ha gipszkarton hulladékhoz jutunk, snitzerrel 10-30 cm-es darabokra vágjuk, sima alagra fektetjük, a felső papírréteget átnedvesítjük, majd leszedjük a papírborítást. (Kézzel vagy dörzsi szivaccsal feldörzsöljük, vagy festőkéssel (spaknival) levessük. Ezután különböző eszközökkel (Kés, spakni, törött műanyag vonalzó, stb) elkezdjük a dombormű bemélyítését. Óvatosan kell dolgozni, mert a gipszkarton könnyen törik. A keletkező port egy kupacba söprögetjük az asztalon (Nem fűjjük le, ha szükséges ecsettel lesöprögetjük a karton felületét!), a végén kivisszük a szemetesbe.

Az elkészült domborműveket megfesthetjük.

Papírművészet

A papír persze szinte minden óránkon jelen van, de többnyire egyszerű hordozó felületként (Amelynek persze nem árt ismerni, és tisztelni szerkezetét, tulajdonságait). (Szöveggyűjtemény: László Bandy)
Lássunk néhány példát a papírművészeti kiállításról. (Perszonáliák)

Harmati Zsófia: Dombasztal. Egyedi nyomat, + zsinnes ceruza, öntött papíron.

Gulyás Judit: Vagy-vagy. Egyéni technika.

Erdélyi Eta: Test töredék (Részlet) Öntött, anvaságban színezett papír.

Ócsai Károly: Máter Noster. Papír, fa.

Kopócsi Judit: Anyagélmény.
Hullámpapír, tempera.

Nagy Lajos Imre: Sárga angyal. Papír.

Benes József: Figura. Papír, drót.

Sóvárad Valéria: A hely. Papír, fény

László Bandy: Angyalkalitka. Dobozgrafika

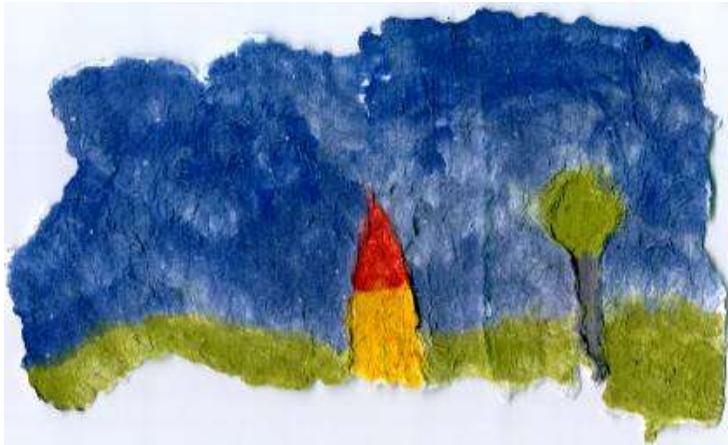
Papírkivágatokhoz óriási segítség a körvágó, „Gyro-cut”.

Amivel persze nem csak köröket, hanem bármilyen, szabadon kanyargó formát úgy vágatunk, mintha rajzolnánk, mindenféle sorja nélkül. A szellemes kis eszköz vágófeje ugyanis körbe tud fordulni egy tengelyen.

Mintázás papírpépből:

Papírpépet készítünk (Lásd Szakterem/ eszközkészítés: papírmerítés), jó vastagon merítünk, (merítés után, itatás előtt legalább 0.5 - 1 cm), kiborítjuk, kiitatgatjuk belőle a felesleges vizet, rongyokkal, vagy újságpapírral, egy lap itatgatására 6-8 db kis rongylapot is számíthatunk.) domborművet mintázunk. Célszerű egy vízhatlan lapra mintázni, másképp száradás után felpördül. Ha nincs ilyen lapunk, egy rajzlap is megteszi. Rögtön nedvesen is festhetjük, vagy száradás után. Nem érdemes tapétaragasztót tenni az anyaghoz, megáll anélkül is, a ragasztó síkossá teszi, és nehezebben szárad. A lap felületébe természetesen más anyagokat is beépíthetünk. (Fonal, ág, textildarab, stb.) A papírdombormű felülete ugyan eléggé fura, de a gyerekek valami okból nagyon szeretnek papírpépből mintázni.

Szoboröntés papírpépből

Az AKG-ban Szabó Imre tanítványaitól komolyabb papírplasztikákat láthatunk.

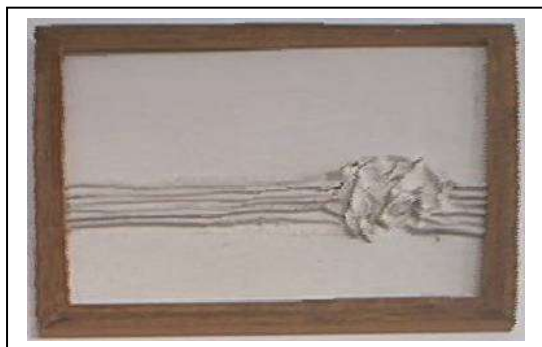
Papírszobrok

Papír-gipsz szobrok. (Király Katalin feladata)

Készítünk újságpapírból, vagy más szívó jellegű papírból (az itatós már túlságosan sokat szív) egy plasztikát. Híg gipsz pépbe mártjuk, formálunk rajta, majd hagyjuk megkötni. Megkötés után sűrűbb (palacsinta tészta sűrűségű) pépbe mártjuk, esetleg többször is. Végül ki is festhetjük.

Vegyes papírtechnikák

Vegyes technikájú papírképek az AKG-ből

Művészkönyv

Nem is annyira technika, mint inkább műfaj.

„A művészkönyv képzőművészek által alkotott egyedi, vagy kis példányszámú speciális könyv.

Műfaja a 20. században született meg. A hatvanas években kezdődött virágkora, amely napjainkig nyomon követhető. A fluxus mozgalom, a tárgyművészet, az új realizmus és egyéb irányzatok kiemelték a tárgyakat megszokott környezetükből, újraértelmezték, átírták azok szerepét feltöltve ezeket valamilyen többlettartalommal és szorosabbra fűzve a kapcsolatot a művész és a mű, valamint annak nézője között.

Újabb felvirágzása a 90-es évekre esik, amikor már elvesztette korábbi alternatív, a kelet-európai régióban politikai vonatkozásokkal is gazdagított ízét.

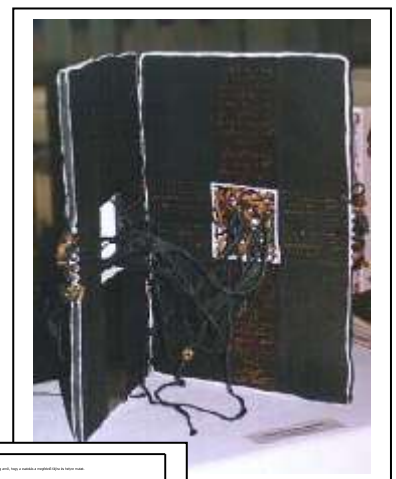
A művészkönyv műfajába tartozó alkotások változatos anyag- és formavilág felhasználásával jönnek létre. Így készülhetnek a különleges kivitelezésű papírok mellett textilből, bőrből, vagy akár kőből, fémből és üvegből is.

Technikáját tekintve a művészkönyv létrehozásának módjai igen sokfélék lehetnek a különböző grafikai eljárásoktól kezdve a faragványokon keresztül az öntvényekig. Gyakoriak a tárgyszerű, de egyben egyedi megjelenésű könyvtárgyak is. De ide sorolhatóak a korábban meglévő nyomtatványokból átalakított, önálló plasztikai világgal rendelkező könyvek is. A festett laptárgyak és könyvek is beleillenek a művészkönyv fogalomkörébe.

Miben is lépi túl a művészkönyv az egyszerű tárgy fogalmát? Miért nem lehet tárgyművészetnek nevezni mindazt, amit egy művészkönyv a maga tejjességében elénk tár? Mert már pusztán megjelenésével is utal arra a sokszínűségre, amely az emberi elme, lélek és képzelet gazdaságának kifejezője. A könyv eszméje fogalmazódik meg bennük a szépség és esztétikum vagy valamilyen gondolati, filozófiai vonatkozású síkon keresztül.”

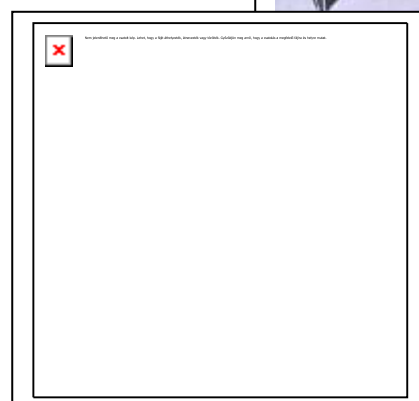
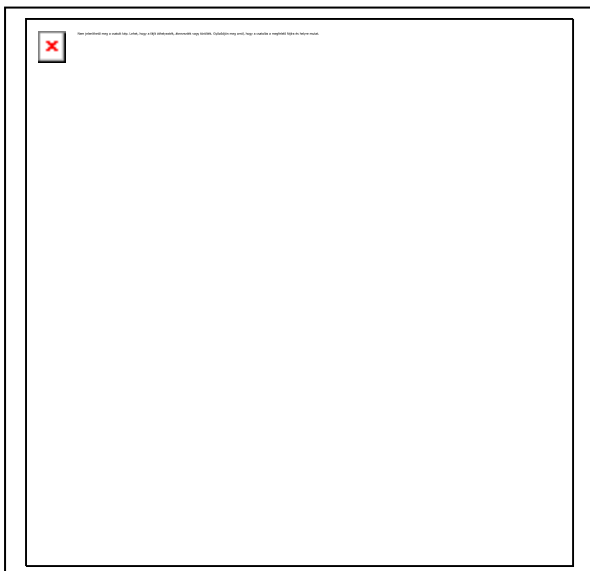
Haáz Rezső Múzeum, Székelyudvarhely. <http://www.hrmuseum.ro/muveszkonyv>

Szabad képzetársításos feladatoknál akár technikaként is használhatjuk. Tervezd meg a ... könyvét. Még jobb, ha a könyv el is készíthető.

Batik

A batikolás eszközei Pecze János szaktermében Göncön.

Selymfestmény

Egyéb technikai eszközök

Légecset (Airbrush, kompresszoros festés)

Első használója a kőkori vadász volt, aki csöves csont segítségével fújt festéket a barlangfalra. Ma főleg hiperrealista munkákhoz használják, a lehetőségei szinte korlátlanok. A profi felszerelés ára persze százezer forint felett van. Magáról a technikáról már egészen részletes irodalom jelent meg, külön folyóirata is van, mi még nem foglalkoztunk vele.

Ábra Kiss Ilona: Az ember repülni tanul. Szórópisztoly, tempera.

Flakonos festés

„Ugyanaz mint a légecset, csak

egész más!” 😊

Ha elszánjuk magunkat, hogy az udvaron használjuk nagy lapokon, és persze van pénzünk a flakonokra, a neten rengeteg filmet láthatunk róla, és nyilván lesz a közelben olyan graffitist, aki hajlandó lesz megmutatni az alapfogásokat. Talán a gyerekek közt is.

Horváth Fruzsina, 6 éves. Selymfestmény Horváth Erzsébet művészeti iskolai csoportjától.

"Légfilc"

Újabban tűnt fel ez az eszköz. Az alsósok közül az ügyetlenebbek nehezen használják, túl közel hajolva nagy tócsákat fújnak. Kissé drága is, egyébként nagyon szép kis munkák készülhetnek vel. (Lásd sablon óra.

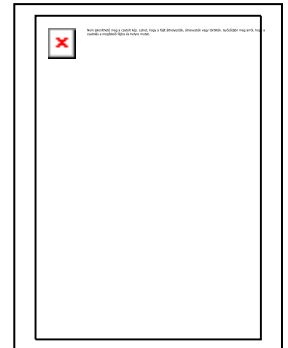
Kieg52.doc) Szabadban vagy maszkban! Utóbbi szabadban sem árt!

Akril spray

Jól használható eszköz, vigyázni kell, mert a padlóra leülepedő finom permet nehezen távolítható el.

Ábra Paul Klee: Monsieur Perlenschwein
Egy ősi légecset kép.

Sgraffito (Vakolattechnika)

Készülhet közvetlenül a falra, vagy falárába. Színes vakolatrétegek kerülnek egymásra, majd visszakarjuk a képet a megfelelő színéig. Nyilván olyan gyerekekkel dolgozunk, akik már batikoltak, metszettek színes linót, és persze készítettek már zsírkrétás vagy szappanos "sgraffitókat".

Tűzománc

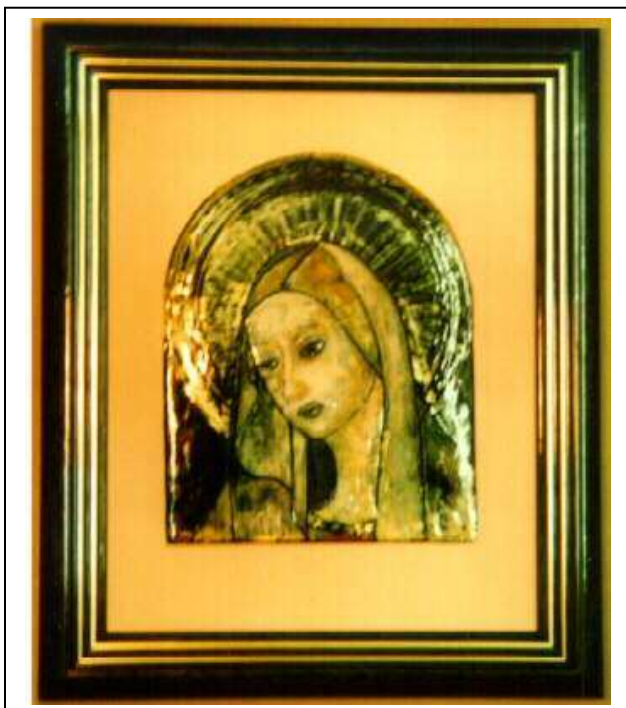

Egy zománc kompozíció a győri Kovács Margit ÁMK-ból.

Nehéz a zománccról bármi újat mondani, talán a fóliára égetett kép, ami még kevésbé ismert, a kihűlt munkáról lehúzzuk a vékony rézfóliát, és üvegfestményre emlékeztető munkát kapunk. Vékony rézlemezből ollóval mindenféle alakot kivághatunk, majd megzománcozhatjuk. Aki vesz egy kemencét, úgymint megveszi a zománc szakirodalmát is. A technika ereje és veszélye is a varázslatos anyagban rejlik. A varázslat könnyű menekülő utat kínálhat a mélyebb vizuális tanulmányok előtt.

Tóthné Gácsi Anna tanítványainak munkái:

Honty Mária: Fából faragott királyfi. 64x84 cm. Művészet, 84/4

Dobozterek

Mára már klasszikus technikává vált. Őse valószínűleg a babaszoba.

Legegyszerűbb a kissé meghajlított, bemélyített háttér elé állított papírkivágatokból építkező doboztér.
Néhány munka Györe Zoltán osztályaitól.

Animációs film kellékek.

Dobozterek az AKG-ból.

Kukucsáló dobozok

Ungváry Fanny tanítványaitól láthattunk szép kukucsáló doboz sorozatot a Bárka Színházban.
A dobozok teteje pausz papírral van fedve.

Ügyeskedések

Zsírkréta szétmosása lakkbenzinnel

Erősen fedett zsírkréta rajzból olajfestmény hatását keltő képet varázsolhatunk, ha kis edénybe lakkbenzint öntünk, majd lapos sörteecsettel átdolgozzuk a képet. Az ecsetet ne érintsük az edény falához, ne mossuk bele az ecsetet, csak nedvesítsük át.

"Rézkarc" fémfóliázott karton alapra.

Gyümölcsleves dobozokat szétvágunk, erősen rányomott golyóstollal rajzot fejlesztünk. Mély, vagy magasnyomó festékekkel nyomtatunk róla képet, a rézkarchoz hasonlóan.

" Rézkarc" használt nyomdai filmekre

Vastagabb filMLEMEZEKRE hidegtűszerű karcokat lehet készíteni. A

festékezés a rézkarchoz hasonlóan történik, bár előtte célszerű valamire felragasztani, vagy celluloszal körbe ragasztani a lapot, össze ne gyűrődjön. A nyomat pedig megtévesztésig hasonlít egy rézkarc nyomathoz.

Ábra 3. o. tanuló munkája.

8.Ügyeskedések hagyományos technikákkal

Tus fúvás. (Lásd 5. o, Fa

Bórdomborítás

Számomra még teljesen

Egyéb vegyestechnikák:

Olyan ügyeskedések, amelyek célszerűen használhatók bizonyos feladatokhoz, de könnyen öncélúvá válhatnak.

Mozaik nem hagyományos anyagokból

A színespapírból ragasztott mozaik inkább csak gyakorlásnak jó. Próbálkozhatunk biztonsági üvegek felfestésével, széttörésével, de nem mindegyik törik tompa széllel, balesetveszélyes az összerakás.

Használhatunk fakockákat, vagy könnyen szabható burkolóanyagokat.

Murális munkák

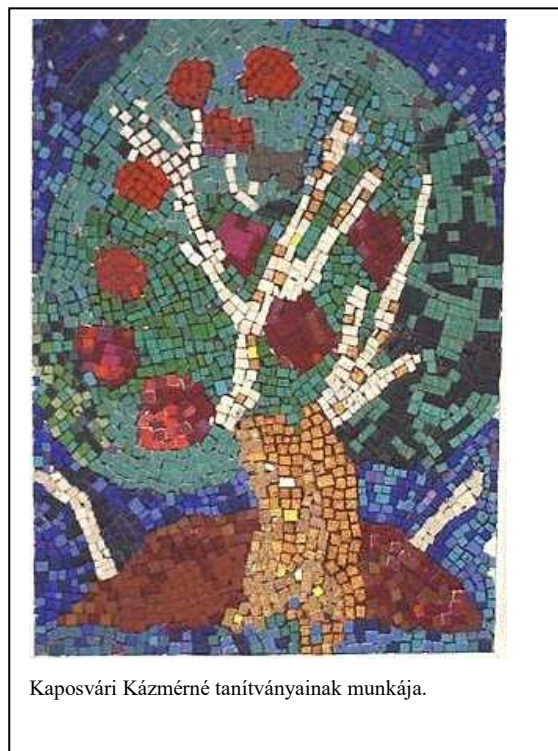
Secco festése. Lásd: [..\EGYEB\KOZOSFELADAT98.doc](#)

Színezett kőporból.

fúvása)

ismeretlen technika. Ki kell próbálni.

Kaposvári Kázmérené tanítványainak munkája.

Még nem használtuk, de alkalmasnak tűnik nagy murális munkák fejlesztésére.

5. Ábra A szükséges anyagok: lábazati vakolat a megfelelő színekben.

Egyoldalon tapadó ragasztószalag, ne legyen erős tapadású, mert felszedi a falat is.

Keverőfa, simítóvas, kisebb részekhez spakni.

Leragasztjuk a forma széleit, hogy szép éles formákat kapjunk.

Felhordjuk az anyagot, kissé rásimítva a ragasztószalagra is.

Ha kész, lehúzzuk a szalagot, ott marad a kívánt forma.

Nagyobb munkák elkészítése persze nyilván több lépést, pontos előzetes felhordási tervet igényel.

Száradás után leragasztjuk az elkészült formák széleit, snitzerrel finoman lemetsszük az ívelt formákat, és most az üresen maradt részekre visszük fel az anyagot. A szalag lehúzása után kész az egyszerű minta.

Fémdomborítás tubusokból kivágott lapokra

Régebben gyógyszerárakból vásárolhattunk, újabban kiürült mustáros, ketchupos stb flakonokat használhatunk.
Kovaliczkyne Kóbor Beatrix tanítványainak munkái.

Famozaik

Lelkes Márk tartott bemutató foglalkozást művészeti iskolánkban, a gyerekeknek nagyon megtetszett a finom tapintású készlet. Az eredmény nyilván sokkal erősebb lenne, ha a gyerekek a kockák által igényelt nagyobb méretekben dolgozhattak volna.

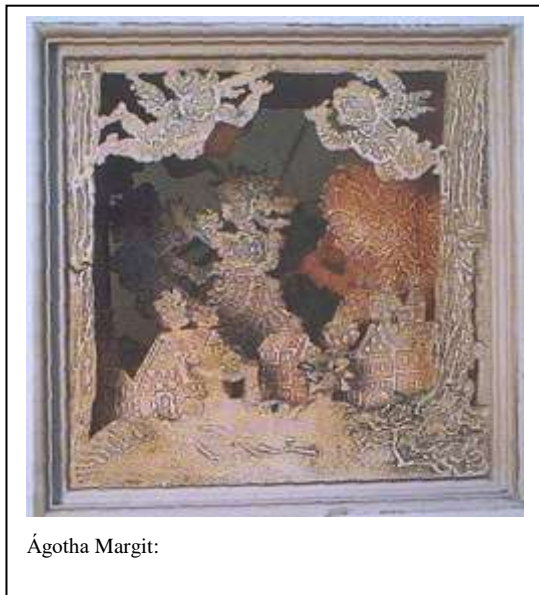
A képeretkezéskor (a keretek nélküli) keletkező kis lécekből mi is próbáltunk hasonló kockákat készíteni, de a durvább tapintású anyag nem nyerte el a gyerekek tetszését.

Kissé hasonló technika a kivágat. A linó technikánál mutatjuk be a amit persze más anyagokból is kialakíthatunk. Gyakorlatilag azonos anyagú kollázsokról beszélünk, a

papírkivágat és a kollázs közt nincs éles határ. Papír

Kivágatok.
papírkivágatot,
helyett
farostlemezt
vagy
műanyagot is
használhatunk.

Ágotha Margit:

Doboz-kivágat Király Katalin osztályából.

A doboz hátulról.

Cell kivágat

Az eszközkészítés fejezetben bemutatott hővágók segítségével cell lemezekből is készíthetünk kivágatokat. (Az eszközök már készen is kaphatóak.) Akrillal festjük, diszperziós ragasztóval ragasztjuk. A cell kivágókkal természetesen csak szabadban, vagy kifelé jól szellőző teremben dolgozhatunk, itt minden esetben aktív szentes védőmaszkban, ami persze a szabadban sem árt. (Az olcsó porvédő maszkok nem alkalmasak erre.) Ez

Órán használatos rövid szálú hővágó.

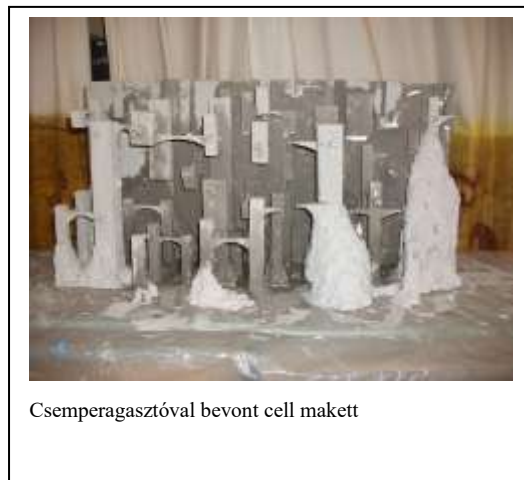
meglehetősen költségessé teszi a munkát, hisz annyi maszkra van

szükségünk, ahány gyerek dolgozik. (A maszkokat festékszórásnál, viaszvasalásnál, poros munkáknál is használhatjuk.) És az érintésvédelem is fontos, mert a feszültségük ugyan csak 12 volt, de az

áram erőssége nem elhanyagolható. (Lásd eszközkészítés) Előtte szakember mérje be, milyen áramfelvételt bír el a hálózatunk!

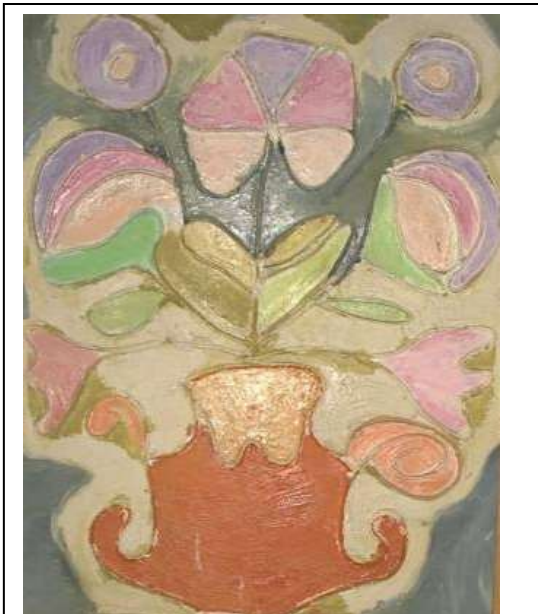

A tárolás egyelőre még nem túl szakszerű

Csemperagasztóval bevont cell makett

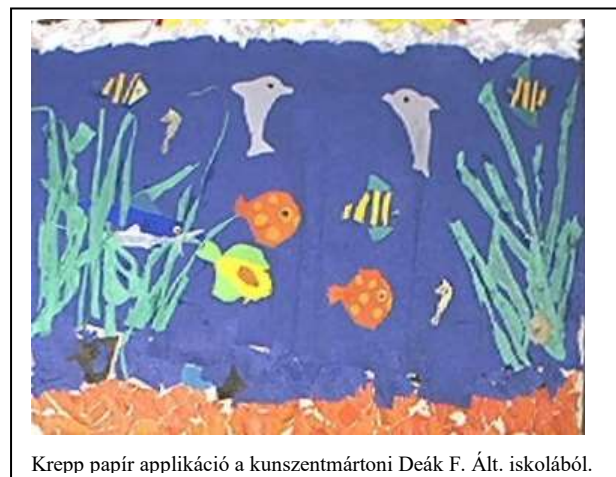
Spárga ráragasztással készült segraffitó hatású munka A Hermannból.

Klasszikus rávarrásokos textilmunka a Hermannból.

Kaposvári Kázmérné tanítványainak munkája a szolnoki Hermann Ottó ált. iskolában.

Krepp papír applikáció a kunszentmártoni Deák F. Ált. iskolából.

Bőrplasztik a.

Nedves bőrt szokás rászárítani gipszből, vagy más anyagból formázott alapra. Én még nem csináltam, egy kiállításon hallhólyagból, békabőrből mintázott képeket láttam Szabó Csabától.

Új játékos eszközök.

Meleg lapra rajzolás puha zsírkrétával. Még nem próbáltam.

Vásárolható a készlet, de el tudom képzelni sütőben még elviselhetőre melegített vastag üveglapok használatával is.

Arcfestés, testfestés

Diavetítővel

A legegyszerűbb testfestés, ha diát vetítünk az arcra, világos ruhába öltözött gyerekre, és lefényképezzük. Írásvetítővel, episzköppal is próbálkozhatunk.

[..video\arcra vetit.asf](#)

Tervezhetünk portrérajzokon, fotókon arc-testfestéseket.

Akár pl. egy fogyasztói kultúra vita bevezetőjeként.

A valóságos arc-testfestéshez megfelelő intim hangulatú csoport kell, és persze olyan tanár-diák kapcsolat, ami megengedi ezt az intimitást. Mi csak farsangi bálokon festettünk arcot.

Testfestékekkel

Eleinte magunk készítettük festékeink, ártalmatlan anyagokat (remélhetőleg) nem tartalmazó porfestéket összedolgoztunk babakrémmel, bonbonos dobozok műanyag betétjébe raktuk, a betét visszakerült a bozoba, minden gyerekre jutott egy ilyen készlet. Folyékony púderrel lealapozták egymást, aztán kezdődhetett a festés.

Ma már egyszerűbb a dolog. (csak pénz kell hozzá.) (Nők Lapja) És persze „szakirodalmat” is bőségesen találhatunk az interneten.

Lásd pl.: https://www.instagram.com/all_mua/

A fénymásoló alkalmazási lehetőségei

Árának rohamos esése drága irodai használat eszközévé teszi néhány éven az iskolákban még inkább csak használják, pedig nagyon jó eszköz feladatokra gyorsabban, olcsóbban nyomtató együttes.

A szabad témafeldolgozásoknál szinte gyerekek, ha rászabadulhatnak, és lapokkal, festékkel, teljesen

Szemléltetésésként ide be kell majd munkáját.

I. Az órák előkészítésére

1. A grafikai technikák, tollrajz, linómetszés, a raszterező tónusozás, stb. tanításakor nagyszerűen szemléltethetünk fénymásolóval sokszorosított grafikákkal. Előnyei nyilvánvalóak. A legértékesebb műalkotásokat másolhatjuk, a gyerek kézközlelől, eredeti méretben tanulmányozhatja a technikát. A nagyító - kicsinyítő eljárás alkalmazásával bemutathatjuk az eszközhasználat finomabb megoldásait is. Ezekből a fénymásolatokból albumokat állíthatunk össze, kivethető, vagy beragasztott lapokkal.

2. A raszteres tónusozáshoz olyan szemléltető sorozatot készíthetünk, amely folyamatában mutatja be a léptékváltást.

3. Feladatlapok sokszorosítására használhatjuk.

4. Az éves tanmeneteket elláthatjuk kicsinyített képmelléklettel, így a gyerekek előtt ott lehet az év feladatainak felsorolása.

Órai használat:

Ha egy gyerek eltanácstalanodik egy-egy linómetszettervénél, fejlessze-e még a munkáját, lefénymásolom a rajzot, és ezen dolgozik tovább. Ha túldolgozza, még mindig ott az eredeti.

Varga Dóri (5. b) hozott egy rajzot, szeretné linóba metszeni. Szép rajz, de talán még jöhetne mellé valami.

Lefénymásoltuk, odarajzolta mellé Gyöngyvért.

Végül háttérrel rajzolt mögé. Aztán kezdhettünk töprengni, melyiket kellene linóba metszeni. Azt hiszem egy negyedik változat mellett döntött.

- A montázsokról készített

fénymásolatokba utólag beledolgozhatunk. Így sokkal egységesebb hatású képet kapunk, mint ha magába a montázsba rajzoltunk volna.

- A rajzot ismét fénymásolva sorozatot készíthetünk, a kép fokozatos átalakulásáról.
- Montázsokról készült fénymásolatokat fekete-fehér tussal átdolgozva olyan linómetszet terveket készíthetünk, amelyekről a kezdő metsző is egészen jó technikájú metszetet készíthet.

Holbauer Ede. Élet és Irodalom, 2001. 10. 26.

gépből a mindennapi órai belül a fénymásolót. Egyelőre feladatlapok sokszorosítására lehet a rajzórán is. Bizonyos használható, mint a szkennel,

mindenütt használhatjuk, a nem kell garaszkodni a bezsongnak tőle.

szűrnöm Holbauer Ede néhány

- A montázsokról készített fénymásolatot nitrohígítóval átdörzsölt linóleum lapra fektetjük, majd a hátlapot átdörzsöljük, így a montázsokról közvetlenül készíthető metszet. [lino398.doc - fénymás](#)
- Fényképről készített fénymásolatot linóra dörzsölve fototípiát készíthetünk. Tovább könnyíthetjük a metsző dolgát, ha két-három másolatot készítünk egymás után, mindig a másolatról készítve az új kópiát, így eltüntetjük a szürkéket, kemény, grafikus hatású képet kapunk.
- Szöveges meghívók, stb. esetén is így járhatunk el.
- Osztálytablókat készíthetünk a gyerekek által behozott, felnagyított fénymásolt fényképekből. A gyerekek szeretik a kemény, grafikus hatású, elidegenített képeket.
- Az év során készült grafikus munkákból, illetve szöveges illusztrációkból osztályköteteket készíthetünk.
- Ha különböző fátýolozó anyagokkal fedjük a montázst / Selyempapír, átlátszó és áttetsző fóliák, fehér függönyanyagok, géz, stb./, érdekes sorozatot kapunk.
- Játékos vonalkompozíciókat készíthetünk fonalak, más anyagok segítségével.
- A Kőnig Frigyes nyomán tervezett feladatsorhoz is jól használhatjuk a fénymásolót. [..\KIEG\ALTFEL.DOC - Kőnig](#)

2. Különös hatású portrékat kaphatunk a fénymásoló lapjára fektetett arcokról. Ezekbe utólag

beledolgozhatunk, fokozva a groteszk hatást.

Kreatív feladat3.

Ugyanazt a fénymásolt motívumot adjuk minden gyereknek. A feladat: minél többféle módon képbe foglalni.

4. Feszültségcsökkentő gyakorlat.

Fénymásolóval sokszorosított motívum, és a fehér lap közötti feszültség mérséklése különböző eszközökkel.

5. Montázs alapanyag gyűjtés.

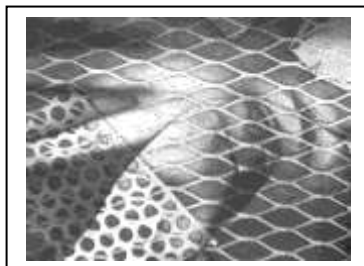
Montázskészítéskor általában nem a legértékesebb képzőművészeti anyagot használjuk, hisz ezeket a könyveket nem szeretnénk szétvágni. Fénymásolóval viszont bármit kigyűjthetünk.

6. A linómetszet vázlatokat segítő fénymásolt sorozat

Jól sikerült vázlatainkat nem rajzoljuk újra a linóra, hanem lefénymásoljuk, általában 3-4 méretben, hisz a ceruzarajzról elég nehéz eldönteni, milyen méretben lesz a legcélszerűbb megmetszeni. Ha színes nyomatot szeretnénk fejleszteni, természetesen annyi másolatot készítünk, ahány színesnyomó dűcot tervezünk. A kiválasztott másolatot terpentinnel átdörzsöljük a dűcra. (Lásd: a linómetszet) Ezzel több órás fáradságos munkát takarítunk meg a gyerekeknek, és elkerüljük az újrarajzoláskor óhatatlanul fellépő elszegényedést.

Montázs metszetek.

A montázs metszeteknél még egy előnye van a fénymásolónak. Segít a fotók tónusredukciójában.

Készítünk egy montázst, lefénymásoljuk. Általában 2-3 nagyítási fokozatban is másolunk, hogy a nehezen megmetszhető részleteket nagyítva ragaszthassuk be a metszésre szánt változatba. A fénymásolatra fehér tusba mártott vastagabb rajztollal, pálcikával dolgozzuk rá a kimetszendő felületeket, fekete filccel rajzoljuk be a megmaradó foltokat. Az elkészült metszettervet ismét fénymásoljuk, majd terpentinnel rádörzsöljük a linóra.

Fotógrammok

Fotógrammokat fénymásolóval is készíthetünk, bár itt nem lesz olyan erős fekete-fehér kontraszt. Ha túl vastag az üvegre rakott kompozíció, a fedél lehajtása helyett vastag fekete vagy fehér vászonnal boríthatjuk a gépet. Játshatunk persze a borítással, különböző anyagú, tónusú textilekkel, a beszűrődő fényel is.

Bio art

Dolgozhatunk friss (ekkor inkább csak egy fotó marad a munkából), vagy préselt, szárított anyagokkal.

„Az eredmény lehet jópófa kis „kézimunka”, vagy valami mélyebb tartalmú alkotás.

Hulladékszobrászat

Voltaképp térbeli montázs vagy kollázs.

6. ábra https://petitandsmall.com/easy-fun-diy-activities-do-kids/?fbclid=IwAR0mZVnK3CaCAhYTE5K8SF PpBD5tgKgw_33EaebBF4dry3eosNZ4edME0QM

Ügyeskedések hagyományos technikákkal

Olyan ügyeskedések, amelyek célszerűen használhatók bizonyos feladatokhoz, de könnyen öncélúvá válhatnak.

"Spárga rajz"

A rekeszszománcot, vagy a vastag széllel felhordott olajfestményt utánozza. Kaposvári Kázmérné tanítványainak munkája.

Bőrdomborítás

Számomra még teljesen ismeretlen technika. Ki kell próbálni.

Kavicsképek

A kavicsokat egyszerűen csak megfesthetjük akrillal, pici kavicsokból akár ékszer is készíthetünk, ha akasztót ragasztunk rá, de domborművet, vagy körplasztikát is ragaszthatunk. Furulyás Krisztina Barbara munkái.

Textil

Textilkollázs

Spárga rávarrás.
A Hermann Ottó Ált. iskolából.

7. Ábra Textilkollázs
A Hermann Ottó Ált. iskolából.

8. Ábra A Hermann Ottó Ált. iskolából.

A textilragasztások Ságiné Szabó tanítványainak munkái.

Erika harmadikos

Fonalragasztás a Hermann Ottó Ált. Iskolából.

Kálmán Andrea 6. O Széchenyi krt-i Ált. isk.

Nikecell faragás

Színházi díszletezők kedvelt eszköze. Meglehetősen nagy szeméttel jár, és – ha hővágót használunk - a szellőzést is nehéz megoldani, hacsak nem tudunk huzatot csinálni. Kaposvári Kázmérné az udvaron faragtatott. Épület makettezésnél, és más feladatoknál is alkalmazhatjuk. (Schaár Erzsébet egész utcát állított ki cemm anyagból.)

Léggömb maszkok

Foto. Kidolgozás alatt. Lásd: Technikák/ [A foto](#)

Danka Attila csoportja.

Új játékos eszközök.

Meleg lapra rajzolás puha zsírkrétával.

Időnként megjelennek a piacon új technikai eszközök. Ilyenkor két dolgot mérlegelünk. Az ár-érték arányt, illetve, hogy valóban ad-e valami olyan technikai lehetőséget, ami eddig még hiányzott az eszköztárunkból.

Számítógépes grafika. (Ez szinte napi megújításra szorulna.)

Számítógépes grafika (1998)

A montázs óra után a beszkenelt képeket egy képfeldolgozó programmal, (mi most a Photo Paintet használjuk) átszerkesztjük a montázst. (Az elemi tudnivalókat a Windowsban jártas gyerekek öt-tíz perc alatt megtanulják, ha van egy kis súgójuk. Egyes motívumok nagyítása-kicsinyítése, elmozgatása) Az átkomponált montázst motívumonként keményítjük, végül linómetszetté alakítjuk. Ezután a kinyomtatott képet linóra másoljuk és megmetsszük.

Felhasználói programok (Ezt a bekezdést persze évente újítani kellene. Kádár Csomor Gábor már 3D szerkesztést tanít, van hozzá három nyomtatójuk.)

Egyszerű eszközökkel, pl., egy Paintbrush programmal meg lehet oldani az órai feladatok többségét, persze, ha egerrel rajzolunk, inkább csak játékszínt.
Digitizáló táblával már árnyaltabban dolgozhatunk, de ezek mindenképp csak érdekes, "brutalizált" áttételei az órai munkának.

A Lantos feladatsort már kifejezetten gyorsabban, szebben oldhatjuk meg számítógépen. Akár a Paintbrush-ban is.

Az igazi nagy dobás azonban természetesen a képmanipuláció. Egy színes lap szkennel, egy jó feldolgozó program (pl. a Photo Paint, egy színes nyomtató, meg persze egy megfelelő memóriájú gép, és már gondolkodhatunk is, hogyan tudnánk a "változatok", vagy a "montázs" órát csoportmunkára építve úgy szervezni, hogy néhány hét alatt mindenki hozzáférhessen a géphez.

Legjobb, ha a számítógép teremben tarthatjuk az órát. Ekkor célszerű előre kiválasztani a beszkenyelni kívánt képet, a nyomtatást is elvégezhetjük óra után.

Végül a számítástechnika tanárral is egyeztethetünk, a képfeldolgozó program elsajátításához a rajzórai képeket használhatják.

A képmanipuláció nagyon sok feladatsornál színesítheti a munkát.

A művészeti iskola másodikosainak montázsai. (Gimp program.)

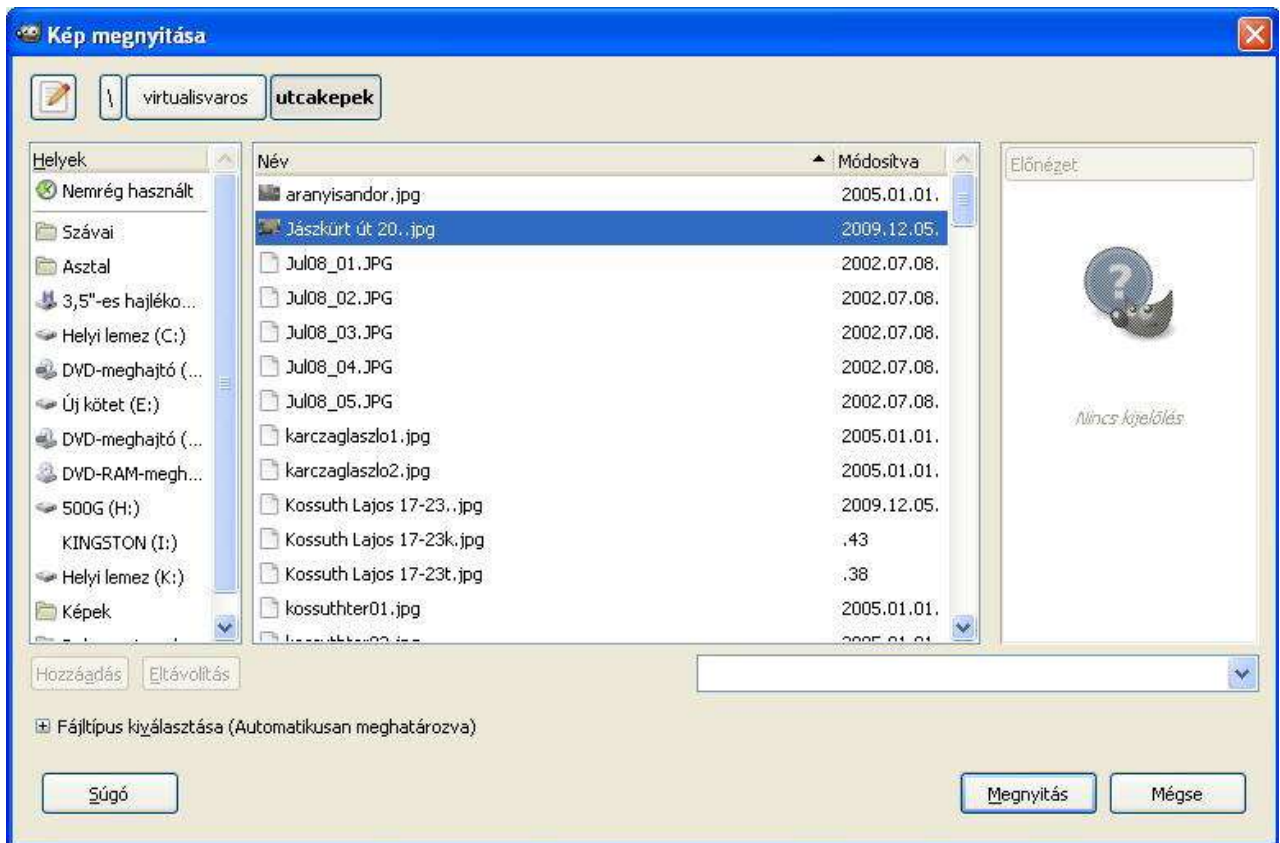

A metszetekhez készült szövegeket szintén számítógépen írjuk, az automatikus szöveggyűjtés után a szövegrészek átszerkesztésével, átírásával akár 10-20 változatot is készíthetünk, ami kézírással meglehetősen reménytelen lenne.

Súgó a hetedikesek Falak montázsának elkészítéséhez. (Néhány képet már nem találok hozzá.)

1 Megnyitod a Gimp programot

2 Megnyitod a feldolgozni kívánt képet. Felső menüsor, megnyitás. Erre feltűnik egy új ablak.

Bal oldalon megkeresed a megfelelő könyvtárat, megnyitod a képet

Falak letisztítása

Kiválasztasz egy tiszta felületet. Mintát veszel róla

1: mintavételezés a színpipetta eszközzel

Rákattintasz a mintavételező eszközre. (A képen fehér négyzeten)

Majd rákattintasz a festékszóró eszközre. A Méretezés csúszkával beállítod a megfelelő szórókör méretet, majd a bal egér gombot lenyomva tartva átszöröd a felületet.

Ha túl élesek a szélek, a maszoló eszközzel elsímitod a széleket

Másik lehetőség.

A jobb felső sarokban lévő kijelölő eszközzel kijelölsz egy szép ép területet, majd ctrl C, utána Ctrl V, és odahúzod a csúnya részre.

Annyiszor ctrl v, amíg mindent el nem fedtél, majd a felső menüsorból rétegek, rétegek rögzítése.

Kép rámásolása a falra.

Megnyitom a falat tartalmazó fájlt, illetve az odamásolni kívánt kép fájlt. Innen kijelölő eszközzel kiválasztom a másolni kívánt képet, majd ctrl c.

Átmegek a másik fájlba, ctrlv.

Majd rámegek a méretező eszközre, és megfelelő méretűre húzom a képet.

Ha perspektívakusan torzítani kell, akkor rámegek a perspektíva eszközre, és torzítom a sarkakat.

4: a perspektíva eszközzel a képet tudjuk a nézőpont viszonylatában beállítani

3: a maszatolás eszközzel lehet eltüntetni az éles határvonalakat

2018-ban már három D-s nyomtatót, lézerkivágót is használ az utódom.

Fotó

Hosszú fejezet lenne, itt egyelőre csak annyit, hogy egy sport tagozatos általános iskolában hozzá kell szoktatni a gyerekeket a kamera jelenlétéhez, meg kell tanítani a használatát, hisz jó néhányan abból fognak élni, hogy filmezik, fotózzák őket. Aztán néhányan majd átkerülnek a kamera mögé. (Pl. Debreceni Zita.)
Tehát időnként kinn van a kamera az állványon, és felváltva „veszik” a játékokat, eseményeket, vagy kézből fotóznak, később forgatnak.